

Załącznik do Uchwały Nr XVII/107/2016
Rady Powiatu w Parczewie
z dnia 20 kwietnia 2016 r.

POWIAT PARCZEWSKI

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE PARCZEWSKIM
NA LATA 2016 – 2023**

Spis treści

WSTĘP.....	4
I WPROWADZENIE	7
1. Podstawy prawne i organizacyjne tworzenia strategii	8
2. Zgodność celów strategii z innymi dokumentami strategicznymi	11
3. Procedura tworzenia strategii.....	17
4. Ewaluacja działań w zakresie polityki społecznej w okresie 2008 - 2015	18
II CHARAKTERYSTYKA POWIATU PARCZEWSKIEGO.....	19
1. Rys historyczny, położenie i podział powiatu	19
2. Sytuacja demograficzna.....	22
III DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	25
1. Rynek pracy i bezrobocie	25
2. Edukacja	29
3. Kultura, sport i rekreacja	34
4. Ochrona zdrowia.....	37
5. Bezpieczeństwo publiczne.....	42
6. Pomoc społeczna	47
7. Niepełnosprawność.....	58
8. Problemy uzależnień i przemoc w rodzinie.....	62
9. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.....	70
10. Starzenie się społeczeństwa	72
11. Analiza SWOT	73
12. Podsumowanie diagnozy	79
IV CZĘŚĆ PROGRAMOWA	80
1. Misja i wizja, cele oraz kierunki działań i harmonogram	81
2. Monitoring i ewaluacja wdrażania strategii.....	96
3. Konsultacje społeczne	97
V UWAGI KOŃCOWE.....	98
VI SPIS RYCIN I TABEL	99
VII ZAŁĄCZNIK.....	101
1. Załącznik nr 1	101
2. Załącznik nr 2.....	101

WSTĘP

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądaných struktur społecznych i stosunków społeczno - kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi wyzwanie dla samorządu powiatowego, a szczególnie dla instytucji i organizacji pozarządowych, które będą wdrażały poszczególne jej cele. W związku z obecnością Polski w Unii Europejskiej przed samorządem stoją nowe zadania z zakresu polityki społecznej. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, dlatego konieczne jest strategiczne podejście do problematyki polityki społecznej.

W latach 2008 - 2015 Powiat Parczewski z powodzeniem podejmował działania w sferze pomocy społecznej. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 - 2023 stanowi kontynuację opracowanej przez Zespół autorski w roku 2008 Strategii, której cele w znacznej mierze zostały zrealizowane.

Zrealizowane zadania przyczyniły się do wzrostu roli pomocy społecznej w Powiecie Parczewskim. Strategia umożliwiła rozwój infrastruktury socjalnej, dostosowanie placówek do wymaganych standardów, wpłynęła na zwiększenie aktywności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w życiu społecznym i zawodowym, rozwój usług społecznych i tworzenie nowych organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej. Strategia na lata 2008 - 2015 była również punktem wyjścia do opracowania Powiatowego Programu Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych oraz Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Działań Profilaktycznych oraz realizacji szerokiej skali działań w ramach programów finansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa.

Dzięki posiadaniu Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych od 2008 roku instytucje i organizacje pozarządowe miały możliwość ubiegania się o fundusze rządowe i unijne gdyż jednym z warunków absorpcji środków finansowych było posiadanie powyższego dokumentu.

Realizowana w latach 2008 - 2015 Strategia otworzyła wiele możliwości finansowania, co wpłynęło na zrealizowanie cennych i innowacyjnych projektów konkursowych i systemowych. Zaznaczyć jednak należy, że dokument ten został stworzony przede wszystkim z uwagi na konieczność usystematyzowania, sprecyzowania spójnych celów i priorytetów, a także umiejętności budowania sekwencji działań, które będą formą wdrażania strategicznych celów.

Obecny dokument ma charakter wieloletni i został przygotowany na lata 2016 - 2023. Niniejsza Strategia jest zgodna z założeniami dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym odnoszącymi się do polityki społecznej. Dokument umożliwi ubieganie się o środki zewnętrzne m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz będzie materiałem wyjściowym do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Jak pokazuje dotychczasowe doświadczenie, budowanie Strategii wymaga dużego wysiłku zespołu ludzi. Ważna jest tu zasada partnerstwa wskazująca na potrzebę zaangażowania lokalnych podmiotów aktywnie działających na rzecz rozwiązywania różnych problemów społecznych, które wykonują zadania w sposób profesjonalny zgodnie z zasadą efektywności koncentrując i łącząc swoje najlepsze zasoby.

Opracowana Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 - 2023 stanowi jeden z najważniejszych dokumentów o charakterze strategicznym w zakresie polityki społecznej. W okresie prac nad opracowaniem obecnej Strategii zauważyć można było wzmoczoną aktywność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodków Pomocy Społecznej oraz podmiotów realizujących założenia polityki społecznej. Problemy społeczne są nie tylko dostrzegane, ale i w sposób konsekwentny realizowane z uwzględnieniem partycypacyjnego modelu włączania organizacji pozarządowych w odpowiedzialność za rozwój lokalnej polityki społecznej.

W Powiecie Parczewskim organizacje pozarządowe uważa się jako skutecznego i rzetelnego partnera w rozwiązywaniu problemów społecznych. Opracowując cele strategiczne wzięto pod uwagę zarówno zasadnicze problemy występujące w Powiecie Parczewskim, jak i grupy osób wymagające szczególnego wsparcia. Realizacja przyjętych celów wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców powiatu. Zmiany zachodzące w życiu społecznym, nowe zjawiska społeczne, złożoność problemów, powodują, że Strategia ma charakter dokumentu otwartego i poddawana będzie permanentnej ewaluacji, w celu jej dostosowania do aktualnych i rzeczywistych potrzeb.

Na uwagę zasługuje fakt dużej aktywności instytucji i organizacji pozarządowych w zakresie opracowywania Strategii na każdym jej etapie, a także duże zaangażowanie przy działaniach diagnostycznych, wymianie informacji i analizie SWOT. Zaproszenie zarówno podmiotów publicznych, jak i niepublicznych do tworzenia Strategii umożliwiło udział podmiotów na równych zasadach tworząc w ten sposób partnerstwo zmierzające do efektywnego udoskonalenia całego systemu i platformy do współpracy.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2023 poddana została szerokim konsultacjom społecznym, co pozwoliło na uzyskanie akceptacji społecznej dotyczącej głównych celów strategicznych odpowiadających na lokalne potrzeby.

Reasumując Strategia na lata 2016 – 2023 posiada cechy kluczowe dla programowania strategicznego: wielowymiarowy charakter, bowiem dotyczy problemów społecznych trudnych do rozwiązania odczuwanych przez duże grupy szczególnie zagrożone, spójność między celami w powiązaniu z innymi celami, horyzontalność w odniesieniu do różnych sektorów w powiązaniu z edukacją, opieką zdrowotną, wymiarem sprawiedliwości, podejście systemowe poprzez logicznie powiązane w całość działania rozciągnięte w czasie, partycypacja społeczna poprzez angażowanie partnerów posiadających doświadczenie i wiedzę, elastyczność i ciągłość programując, że założone działania będą kreatywne, dostosowane do zmieniających się warunków w otoczeniu. Dzięki ewaluowaniu i monitorowaniu działań uzyskana zostanie kontrola nad jakością działań i osiągniętych rezultatów.

Dokument strategiczny składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe. Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat powiatu oraz opis sytuacji demograficznej w powiecie.

Trzecia część zawiera diagnozę sytuacji społecznej w powiecie przygotowaną w oparciu o dane pozyskane z instytucji i organizacji działających na terenie powiatu oraz w trakcie spotkań warsztatowych z przedstawicielami różnych środowisk w powiecie. W podsumowaniu drugiej części dokonano analizy SWOT oraz zamieszczono diagnozę problemów społecznych występujących na terenie Powiatu Parczewskiego.

W czwartej - programowej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu powiatowego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie obowiązywania dokumentu, zostali wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania i harmonogram realizacji wyznaczonych kierunków działań oraz prognoza zmian w oparciu o określone wskaźniki. W czwartej części zawarto również

informacje na temat sposobu realizacji strategii oraz prowadzenia monitoringu przy wykorzystaniu opracowanych wskaźników. Piąta część zawiera uwagi końcowe a szósta część spis rycin i tabel zamieszczonych w dokumencie. W części siódmej dokumentu, jako załącznik zamieszczono raport z badania ankietowego dotyczącego problemów społecznych występujących na terenie powiatu oraz raport z ewaluacji działań w zakresie polityki społecznej w okresie obowiązywania poprzedniego dokumentu strategicznego tj. 2008- 2015.

Skuteczność realizacji strategii zależeć będzie od posiadanych i pozyskanych przez Powiat oraz inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii środków finansowych. Do osiągnięcia wyznaczonych celów niezbędna będzie współpraca przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

I WPROWADZENIE

Przy opracowaniu strategii polityki społecznej przyjęto model konsultacji społecznej, polegający na możliwie szerokim udziale władz i społeczności lokalnej w pracach nad strategią, przy jednoczesnym zaangażowaniu jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, organizacji pracujących na rzecz osób niepełnosprawnych lub z wykluczenia społecznego i zewnętrznych odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych.

Spotkania warsztatowe odbywały się w okresie czerwiec - październik 2015 roku w Starostwie Powiatowym w Parczewie, a ich celem było zidentyfikowanie problemów społecznych występujących na terenie powiatu, dokonanie analizy SWOT oraz wskazanie celów i kierunków działania w poszczególnych przyjętych teoretycznie obszarach polityki społecznej.

Opracowując cele strategiczne wzięto pod uwagę zarówno zasadnicze problemy występujące na terenie Powiatu Parczewskiego jak i grupy osób wymagające szczególnego wsparcia. Zmiany zachodzące w życiu społecznym, nowe zjawiska społeczne, złożoność problemów, powodują, że Strategia ma charakter dokumentu otwartego i poddawana będzie okresowej ewaluacji, w celu jej dostosowania do aktualnych i rzeczywistych potrzeb.

Za opracowanie dokumentu strategicznego oraz jego monitoring, ewaluację i aktualizację odpowiedzialny jest Zespół ds. Zarządzania i Aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 - 2023 powołany Zarządzeniem Starosty Parczewskiego z dnia 20 lutego 2009 r. nr 3/2009 w składzie:

1. Pani Ewa Buczek - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie
2. Pani Maria Makowska – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie
3. Pan Michał Saweczko – Dom Pomocy Społecznej w Kalince

4. Pani Bogumiła Sarnowska – Powiatowa Biblioteka Publiczna – Centrum Kultury w Parczewie
5. Pan Antoni Cupryn – Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Parczewskim
6. Pani Małgorzata Chilimoniuk – Starostwo Powiatowe w Parczewie

1. Podstawy prawne i organizacyjne tworzenia strategii

Konieczność uchwalenia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przez samorząd powiatowy reguluje **ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku** (Dz. U. z 2015 r. poz. 163). Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami.

Powyższe kwestie reguluje również art. 16 b ustawy o pomocy społecznej, który wskazuje, iż gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych zawierającą w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej,
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Zgodnie z art. 112 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie koordynuje realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie.

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 595 z późn.zm.) wskazuje zadania powiatu w obszarze polityki społecznej tj. z zakresu edukacji, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i polityki prorodzinnej, wspierania osób niepełnosprawnych, kultury i kultury fizycznej i turystyki, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, współpracy z organizacjami pozarządowymi i gospodarki nieruchomościami. Strategie rozwiązywania

problemów społecznych winny być przyjmowane do realizacji w drodze uchwały rady powiatu.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz.U. z 2015 r. poz. 332 z późn.zm.) określa zakres wsparcia dla dziecka i rodziny w szczególności doświadczających trudności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390) określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), która określa zadania państwa i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wielowymiarowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2015, poz. 149 z późn. zm.) określa zadania państwa w zakresie łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej, które realizowane są poprzez instytucje rynku pracy, działające w celu pełnego i produktywnego zatrudnienia, wzmocnienia integracji oraz solidarności społecznej, zwiększenia mobilności na rynku pracy.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn.zm.) stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Kładzie nacisk na aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem, marginalizowanych zawodowo i społecznie oraz wspieranie zatrudnienia tych właśnie grup. Ustawa swoim zasięgiem obejmuje szczególnie osoby nieposiadające własnych dochodów, bezdomne, uczestniczące w procesie wychodzenia z bezdomności, uzależnione od różnych substancji i pozostając w procesie leczenia, osoby opuszczające zakłady karne oraz uchodźców. Do popularnych form pomocy udzielanych w ramach ustawy należy zaliczyć uczestnictwo w centrach integracji społecznej, klubach integracji społecznej oraz wspieranie zatrudniania socjalnego.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.) określa zasady działania spółdzielni socjalnych, których przedmiotem działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków spółdzielni na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji jej członków tj. odbudowywanie i podtrzymywanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności

lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy oraz zamieszkania lub pobytu, oraz zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286, z późn.zm.) oraz **ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 roku** (Dz.U. z 2012 r. poz.124 z późn.zm.) reguluje zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie odpowiedniego kształtowania polityki społecznej, leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu lub środków psychoaktywnych czy prowadzenia działalności wychowawczej i informacyjnej.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 roku o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 833 z późn.zm) określa zasady udzielania dopłat finansowego wsparcia podmiotom realizującym przedsięwzięcia polegające na tworzeniu zasobu lokali socjalnych, mieszkań chronionych, a także noclegowni i domów dla bezdomnych.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku (Dz. U. 2014, poz. 1118 z późn.zm.) reguluje prowadzenie działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, tryb, zasady i formy zlecania realizacji zadań publicznych przez administrację publiczną organizacjom pozarządowym, uzyskiwanie przez organizacje statusu organizacji pożytku publicznego oraz nadzór nad działalnością organizacji pożytku publicznego, a także warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz tak ważne z punktu widzenia strategii kwestie dotyczące konsultowania projektów dokumentów.

Powyżej wymieniono jedynie kluczowe akty prawne, które w dużej mierze regulują obszar działalności powiatu w zakresie polityki społecznej jednak nie jest to katalog zamknięty i podczas realizacji postanowień strategii niezbędne będzie odwołanie się do innych aktów prawnych między innymi z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia itd.

Poza prawodawstwem krajowym istotne są również europejskie dokumenty sankcjonujące tworzenie i wdrażanie strategii rozwiązywania problemów społecznych. Prawo wspólnotowe nie ingeruje bezpośrednio w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich, funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii Europejskiej koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnego rynku.

2. Zgodność celów strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016-2023 jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i powiatowym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Cele Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 - 2023 są spójne z następującymi dokumentami strategicznymi:

Europejską Strategią Zatrudnienia. Europejska strategia zatrudnienia umożliwia krajom Unii Europejskiej wymianę informacji, prowadzenie dyskusji i koordynowanie polityki zatrudnienia. Zgodnie ze strategią Europa 2020 Europejska Strategia Zatrudnienia ma na celu stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy w całej Unii. Strategia zatrudnienia wspiera działania, które pozwolą do roku 2020 osiągnąć następujące cele główne: podwyższenie wskaźnika zatrudnienia w grupie wiekowej 20–64 do 75 procent, obniżenie odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poziomu poniżej 10 procent i podwyższenie odsetka osób w grupie wiekowej 30–34 kończących uczelnie wyższe do co najmniej 40 procent, zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 milionów.

Strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu- EUROPA 2020 - jej głównym celem jest rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, tworzenie rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Jednym z czterech podstawowych priorytetów Unii Europejskiej do 2020 roku jest Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Głównym celem Unii na lata 2014-2020 w zakresie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie natomiast zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, o co najmniej 20 milionów.

Krajowym Programem Reform, który pokazuje jak Polska w najbliższych latach odpowie na stojące przed nią wyzwania. Konstrukcja KPR zakłada korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020”: rozwojem gospodarki

opartej na wiedzy i innowacjach, promowaniem gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej, wzmacnianiem gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną. Osiągnięcie wzrostu inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu oznaczać będzie realizację nakreślonej w strategii „Europa 2020” wizji społecznej gospodarki rynkowej XXI wieku.

Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER). PO WER stanowi odpowiedź na wyzwania i jednocześnie instrument realizacji Strategii Europa 2020. Program uwzględnia stojące przed Europą długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki. Poniżej przedstawiono najważniejsze wyzwania istniejące obecnie w zakresie poszczególnych obszarów wsparcia PO WER.

Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020. Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w SRKL wyznaczono pięć celów szczegółowych:

1. Wzrost zatrudnienia.
2. Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
4. Poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej.
5. Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celów SRKL powinna, w perspektywie roku 2020, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu poziomowi zatrudnienia w połączeniu z wysokiej jakości systemem kształcenia oraz efektywną opieką zdrowotną, stawała się coraz bardziej nowoczesnym, atrakcyjnym i konkurencyjnym miejscem do życia.

Strategią Rozwoju Kraju 2020. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne - Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia stanowi

bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które powinny przyczynić się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Jest skierowana nie tylko do administracji publicznej. Integruje wokół celów strategicznych wszystkie podmioty publiczne, a także środowiska społeczne i gospodarcze, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym. Wskazuje konieczne reformy ograniczające lub eliminujące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego, orientacyjny harmonogram ich realizacji oraz sposób finansowania zaprojektowanych działań. Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest również odniesieniem na gruncie krajowym dla nowej generacji dokumentów strategicznych przygotowywanych w Polsce na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. umowy partnerstwa i programów operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej - WPR i wspólnej polityki rybołówstwa - WPRyb). Wskazane w Strategii cele rozwojowe i priorytety w znaczącym zakresie wpisują się w cele strategii unijnej „Europa 2020” i są z nią spójne.

Umową Partnerstwa. Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014 - 2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Dokument powstał na bazie Założeń Umowy Partnerstwa 2014 - 2020 przyjętych przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 roku. Przygotowując Umowę wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem perspektywy 2004-2006 oraz 2007-2013.

Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.: cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami, opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa, układ programów operacyjnych, zarys systemu finansowania oraz wdrażania. Wskazane cele rozwojowe do 2020 roku, wskaźniki monitorujące ich realizację oraz zakres proponowanych interwencji stanowią punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości poszczególnych programów operacyjnych, zarówno krajowych, jak i regionalnych.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 - 2023 jest również zgodna z dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego a w szczególności ze:

Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014 - 2020 jest najważniejszym dokumentem programowym, który określa wizję rozwoju oraz cele i kierunki rozwoju

województwa lubelskiego. Strategia prezentuje zasadniczą zmianę podejścia do programowania rozwoju i prowadzenia polityki regionalnej. Opiera się na terytorializacji polityki rozwojowej, wskazując m.in. obszary strategicznej interwencji, jest zorientowana na konkretne rezultaty i efekty. Zakłada zintegrowane podejście oraz wieloszczeblowe zarządzanie, w tym poprzez mobilizowanie regionalnych i lokalnych inicjatyw. Przyjmuje horyzont czasowy do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Strategia jest elastyczna i otwarta na innowacyjne pomysły oraz działania prorozwojowe, a także zdolna do absorpcji pomocy i wsparcia zewnętrznego. Zaproponowane w dokumencie cele strategiczne odpowiadają na zidentyfikowane najważniejsze problemy i wyzwania rozwojowe naszego regionu. Ukierunkowane są na innowacje, wzmocnienie miast, rozwój nowoczesnej wsi, rozwój przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału naukowego oraz wielokierunkową integrację regionu polepszającą jego spójność oraz wykorzystanie posiadanych potencjałów rozwojowych. Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest wspieranie włączenia społecznego z uwagi na fakt, że Województwo lubelskie charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem (30%). Innym istotnym problemem jest zjawisko wykluczenia społecznego. Zjawiska te stanowią istotną barierę ograniczającą rozwój nowoczesnego społeczeństwa w regionie. Niezbędna jest zatem aktywizacja społeczna i zawodowa osób marginalizowanych, poprawa dostępu i wzrost jakości usług publicznych oraz rozwój ekonomii społecznej. Szczególnym obszarem zainteresowania władz samorządu jest zwiększenie partycypacji społecznej, jako podstawowego warunku budowy społeczeństwa obywatelskiego i ograniczania rozmiarów negatywnych zjawisk społecznych. Działania zawarte w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyczynią się do realizacji celu operacyjnego poprzez zwiększenie partycypacji społecznej, wzrostu jakości życia oraz spadku liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Ponadto, w wyniku realizacji celu nastąpi zmniejszenie dysproporcji w zakresie dostępu do usług publicznych, w tym również usług wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020.

Zadaniem Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego, jako dokumentu tworzącego pewną wizję przyszłości jest wytyczenie kierunków działań, które służyć mają realizacji tej wizji. Dokument powinien inspirować podmioty działające w obszarze polityki społecznej do podejmowania wysiłków na rzecz wyszukiwania rozwiązań trudnych kwestii stojących obecnie na przeszkodzie efektywnego rozwoju społeczności województwa. Strategia jest narzędziem wspomagającym skuteczne działanie, długofalowym planem rozwoju opartym o dogłębną analizę sytuacji w województwie przy uwzględnieniu realnych i dostępnych zasobów, środków, instrumentów i możliwości. Opracowanie, aktualizowanie i

realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej jest jednym z obowiązków nałożonych na samorząd województwa przez ustawodawcę.

Jednym z najpoważniejszych problemów polityki społecznej w województwie lubelskim jest zagrożenie ubóstwem. W 2010 roku wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem wyniósł 30,7% i był najwyższy w kraju, przy czym wartość wskaźnika systematycznie rośnie. To właśnie z powodu ubóstwa najwięcej rodzin w województwie lubelskim korzysta z pomocy społecznej – 58,13% (w kraju 55,11%). Jedną z przyczyn ubóstwa w naszym regionie są niskie zarobki mieszkańców, które pozostają w niekorzystnej relacji do wynagrodzeń mieszkańców innych regionów kraju. W 2012 r. mediana wynagrodzeń całkowitych brutto w województwie lubelskim była najniższa w kraju.

Kolejnym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie lubelskim jest wysoka stopa bezrobocia - pod koniec 2012 roku wynosiła 14,1%. Wspieranie bezrobotnych mieszkańców wymaga rozmaitych działań aktywizujących mających na celu podniesienie ich potencjału zawodowego i wyrównanie szans na lubelskim rynku pracy. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne (74064 osoby, tj. 56,5% wszystkich zarejestrowanych), bez wykształcenia średniego 48%, doświadczenia zawodowego 37,1% i kwalifikacji zawodowych 27,5% osób. W naszym regionie istotnym problemem jest także wysoki wskaźnik bezrobotnych zamieszkałych na wsi 54,9% ogółu bezrobotnych oraz wysokie bezrobocie osób młodych 18-34 lat stanowiące 56% ogółu bezrobotnych

W odpowiedzi na powyższe problemy społeczne w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 sformułowano 7 celów głównych, których realizacja przyczyni się do poprawy rozwoju społeczności województwa. Działania podejmowane na rzecz społeczności lokalnej wynikające ze zdiagnozowanych w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim problemów społecznych będą uzupełnieniem obszarów tematyczne zawarte w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego.

Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 zakłada realizację 14 osi priorytetowych w tym pomoc techniczna. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne, w ramach, której realizacja Priorytetu 9i „Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie” prowadzić będzie do wzrostu integracji społecznej oraz poprawy dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie poprzez realizację kompleksowych programów aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji społeczno-

zawodowej. W ramach priorytetu realizowane będą kompleksowe programy na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową. W tym zakresie wsparcie zostanie skoncentrowane na osobach, najbardziej oddalonych od rynku pracy doświadczających złożonych problemów powodujących ubóstwo i wykluczenie społeczne, które w pierwszej kolejności wymagają kompleksowego wsparcia z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, głównie na osobach pozostających bez zatrudnienia (w tym długotrwale), osobach młodych, osobach o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz osobach bez doświadczenia zawodowego. Przewiduje się wykorzystywanie zróżnicowanych form i metod aktywizacji społeczno-zawodowej, w tym stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej, społecznej i zawodowej, jak również realizację działań z zakresu aktywnych technik poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych. W celu wzmocnienia działań w zakresie aktywnej integracji zakłada się również realizację programów aktywności lokalnej.

Działania podejmowane na rzecz społeczności lokalnej wynikające ze zdiagnozowanych w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim problemów społecznych będą przyczyniały się w skali powiatu do integracji społecznej oraz poprawy dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Ponadto założenia Strategii są koherentne z dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego a przede wszystkim ze **Strategią Rozwoju Powiatu Parczewskiego na lata 2014-2020** w obszarze celów strategicznych i operacyjnych dotyczących sfery społecznej i gospodarczej, która ma służyć harmonijnemu rozwojowi Powiatu Parczewskiego, poprawie jakości życia jego mieszkańców, zapewnieniu równego dostępu do oferowanych dóbr i usług, co w konsekwencji przyczyni się do atrakcyjności powiatu. Ponadto cele i działania Strategii uwzględniają założenia określone w szczegółowych powiatowych programach dotyczących sfery polityki społecznej tj.:

- **Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Parczewskim na lata 2013 - 2015**

- **Powiatowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011 - 2015**

- **Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Parczewskim na lata 2015 - 2017**

- **Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Działań Profilaktycznych w Powiecie Parczewskim na lata 2014 – 2020.**

Na zadowolenie mieszkańców w dużym stopniu wpływa dostęp do edukacji, instytucji i usług pomocowych, pośrednictwa pracy, świadczeń zapewniających bezpieczeństwo i pomoc medyczną, dostępność infrastrukturalna i komunikacyjna. Jednocześnie ma na celu

przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup ludności, zagrożonych tymże wykluczeniem oraz pomocy w przewyciężaniu problemów społecznych. Sukces w działaniach na rzecz wdrażania Strategii upatruje się poprzez realizowanie szeroko rozumianego partnerstwa wielu instytucji. Zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

3. Procedura tworzenia strategii

Zasadniczym celem każdej strategii jest doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk występujących np. w gospodarce, w finansach, ekonomii czy też polityce społecznej. Strategia odzwierciedla obecną sytuację społeczną w powiecie, jak również przedstawia działania wielu instytucji i organizacji pozarządowych rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W 2015 roku rozpoczął się okres przygotowawczy do opracowania Strategii gdzie zostały określone etapy jej opracowania, zakres Strategii, zasady i zakres współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi oraz narzędzia diagnostyczne. Następnie rozpoczął się okres diagnostyczny, stały kontakt z podmiotami uczestniczącymi w opracowaniu Strategii w celu zbierania obszernych danych, przeprowadzenie analizy SWOT przy aktywnym udziale instytucji pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych. Na kolejnym etapie zostały wyznaczone cele oraz cele operacyjne, sposoby realizacji, ewaluacji i wskaźniki, na podstawie, których będą mierzone rezultaty.

Ze względu na dość długi okres stosowania Strategii oraz zmieniającą się sytuację społeczną w powiecie należy monitorować zachodzące zmiany, aby móc aktualizować zapisy Strategii. Powodzenie Strategii wymaga zapewnienia niezbędnego poziomu zgody społecznej na jego realizację. Dotyczy to wszystkich uczestników programu, a więc realizatorów, odbiorców, a także społeczności lokalnej. Stosując model partycypacyjny, w celu wypracowania konsensusu społecznego czynnymi twórcami Strategii stały się organizacje pozarządowe i instytucje działające w sferze pomocy społecznej, w tym działające na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zespół ds. Zarządzania i Aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim, w oparciu o dokonaną diagnozę sytuacji demograficzno – społecznej Powiatu Parczewskiego wyznaczył cele oraz działania strategiczne w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim stanowi również strategiczne nawiązanie do kierunków działań i zapisów ujętych w Strategii przyjętej w roku 2008. Przy opracowywaniu Strategii kierowano się zasadą zrównoważonego rozwoju dla zapewniania spójności podejmowanych działań. W ramach przygotowania

Strategii, która spełniłaby oczekiwania społeczne, a jednocześnie byłaby możliwa do zrealizowania w oparciu o istniejący potencjał, potrzebne były rzetelne dane liczbowe i diagnoza obecnej sytuacji oparte na informacji uzyskanych od instytucji i organizacji działających w zakresie pomocy i integracji społecznej na terenie Powiatu Parczewskiego. Dzięki współpracy został osiągnięty zamierzony efekt w postaci dużej ilości danych diagnozujących stan obecny.

Kolejnym etapem tworzenia Strategii było przeprowadzenie analizy SWOT, dzięki której wskazano słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia. Analizy SWOT dokonali przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych, co warunkuje wzięcie pod uwagę wszystkich występujących w Powiecie Parczewskim potrzeb.

4. Ewaluacja działań w zakresie polityki społecznej w okresie 2008 - 2015

W okresie prac przygotowawczych nad obecnym dokumentem strategicznym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jako koordynator działań dotyczących opracowania Strategii na lata 2016 - 2023 zwrócił się do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, jednostek samorządu terytorialnego, placówek oświatowych, placówek kulturalnych, placówek ochrony zdrowia, straży pożarnej, publicznych służb zatrudnienia oraz organizacji pozarządowych z terenu Powiatu Parczewskiego o wsparcie procesu ewaluacji dokumentu obowiązującego w latach 2008- 2015. Celem ewaluacji „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2008-2015” była ocena stopnia jej realizacji, ocena przyjętych wskaźników w odniesieniu do celów i przedsięwzięć oraz ocena osiągniętych celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć. Instytucje do których skierowano informację otrzymały wyciąg z celów i głównych kierunków działania oraz priorytetów rozwoju polityki społecznej w Powiecie Parczewskim na lata 2008 - 2015 z prośbą o przekazanie informacji jakie działania wchodzące w zakres Strategii zostały zrealizowane przez te instytucje w okresie 2008 - 2015.

Działaniami ewaluacyjnymi zostały objęte następujące obszary:

1. Społeczność lokalna
2. Edukacja
3. Walka z patologiami społecznymi
4. Kultura
5. Kultura fizyczna i sport
6. Pomoc społeczna.

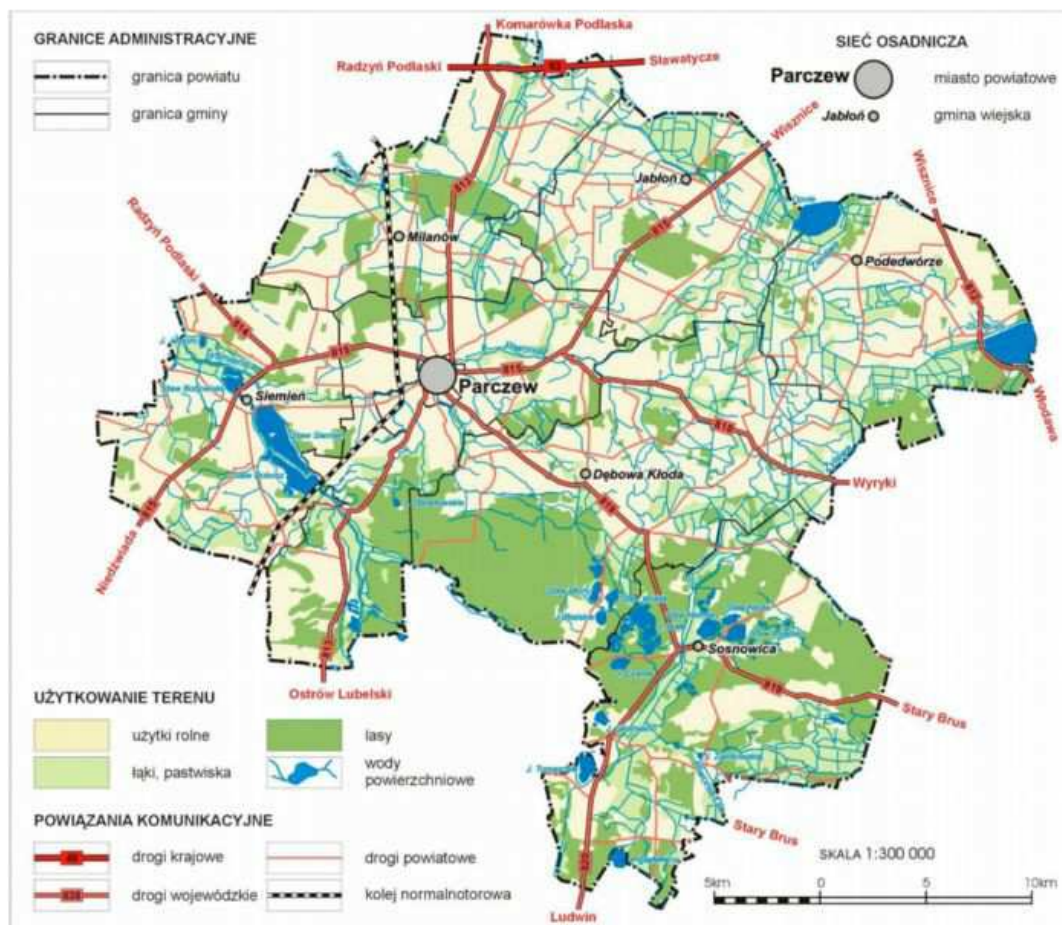
W wyniku podjętych działań otrzymano informacje z 20 instytucji objętych ewaluacją funkcjonujących w w/w obszarach na terenie Powiatu Parczewskiego. Szczegółowy wykaz

instytucji objętych ewaluacją oraz zrealizowanych przez nie działań w poszczególnych obszarach zawiera załącznik do niniejszego dokumentu.

II CHARAKTERYSTYKA POWIATU PARCZEWSKIEGO

1. Rys historyczny, położenie i podział powiatu

Ryc. 1 Powiat Parczewski

Źródło: Strona internetowa powiatu parczewskiego

Udokumentowana historia miasta Parczewa sięga 1401 r., kiedy Władysław Jagiełło nadał mu prawa miejskie, ale osadnictwo na Ziemi Parczewskiej istniało już od czasów najdawniejszych. Odnalezienie w 1986 r. w Parczewie sześciu krzemianych sierpów, pochodzących z ok. 1700 r. p.n.e. świadczy o zasiedleniu tych terenów i prowadzeniu gospodarki rolniczej. Osadnictwo wiejskie na tych terenach rozwinęło się w okresie średniowiecza, o czym świadczą zapisy w źródłach historycznych, jak np. w „Liber Beneficiorum” Jana Długosza. Dla samego Parczewa i całego regionu okresem prawdziwego rozkwitu były czasy panowania Jagiellonów. Parczew, leżący w połowie drogi między

Krakowem a Wilnem, na szlaku drogowym, był miejscem zjazdów panów polskich i litewskich. Miasto w 1415 r. stało się stolicą powiatu w ówczesnym województwie sandomierskim. W 1441 r. odbył się tu pierwszy zjazd polsko - litewski, a w 1446 roku obradował tu Sejm, podczas którego koronę elekcyjną otrzymał Kazimierz Jagiellończyk.

W XV i XVI w. miasto gościło wielokrotnie królów polskich – Jana Olbrachta, Zygmunta Starego oraz Zygmunta Augusta. W 1564 r. Parczew po raz ostatni w swej historii był miejscem obrad sejmowych. Zapadły tu wówczas niezwykle ważne dla Polski decyzje, król Zygmunt August przyjął do realizacji w kraju postanowienia soboru trydenckiego.

Pod względem administracyjnym, od 1 stycznia 1999 roku powiat parczewski należy do województwa lubelskiego. Powiat zajmuje obszar 952 km² (3,79% powierzchni województwa). W skład administracyjny powiatu wchodzi następujące jednostki terytorialne: gmina wiejsko-miejska: Parczew, gminy wiejskie: Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Podedwórze, Siemień, Sosnowica, miasto: Parczew.

Ryc. 2 Powiat Parczewski

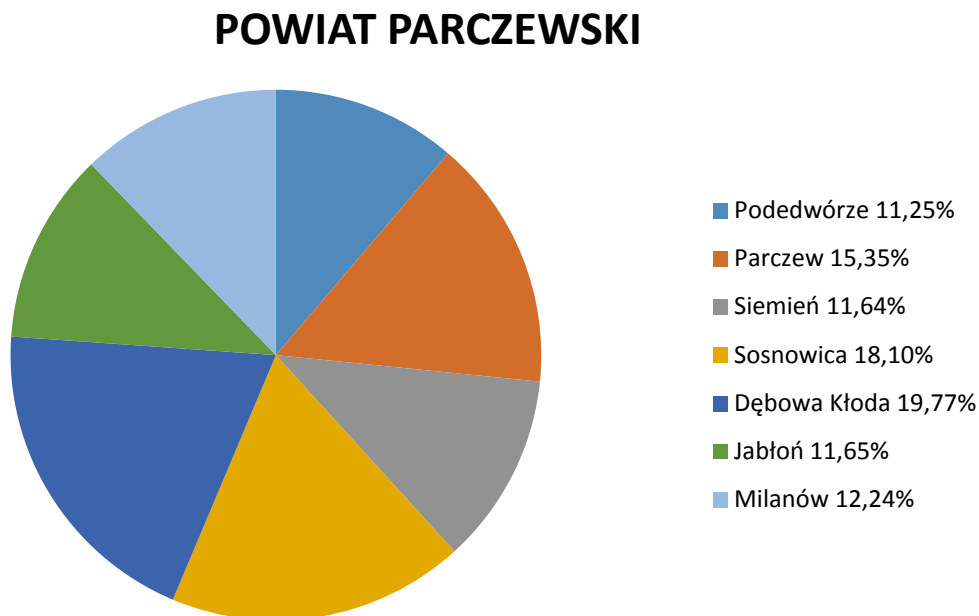
Źródło: www.osp.org.pl

Powiat cechuje się stosunkowo dobrą dostępnością komunikacyjną. Przez powiat przebiegają drogi wojewódzkie: droga nr 813 Międzyrzec Podlaski – Parczew- Łęczna, droga nr 814 Radzyń Podlaski- Suchowola- Żminne, droga nr 815 Lubartów- Parczew- Wisznice, droga nr 818 Parczew- Włodawa, droga 819 Parczew- Kołacz-Łowcza- Wola Uhruska. Powiat znajduje się w odległości 63 km od Lublina, 35 km od Lubartowa, 50 km od Włodawy i 51 km od przejścia granicznego w Sławatyczach.

W skład powiatu wchodzi 7 gmin: Parczew, Dębowa Kłoda, Podedwórze, Milanów, Jabłoń, Sosnowica, Siemień, 111 sołectw i 119 miejscowości (w tym jedno miasto).

Największą pod względem powierzchni jest Gmina Dębowa Kłoda a najmniejszą Gmina Podedwórze. Strukturę powierzchni powiatu przedstawia poniższy wykres:

Wykres 1. Struktura powierzchni powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatu

Pod względem obszarowym powiat należy do średnich powiatów w województwie lubelskim (14 miejsce). Sieć osadnicza w powiecie jest dosyć rozproszona, co stwarza określone trudności w wyposażeniu powiatu w podstawową infrastrukturę wodną i kanalizacyjną. Potencjał rozwojowy miast powiatu jest dosyć ograniczony. Najsilniejszym ośrodkiem miejskim jest miasto powiatowe Parczew, które dysponuje znacznym potencjałem demograficzny i stanowi centrum aktywności gospodarczej i społecznej powiatu. W układzie przestrzennym powiatu występują zarówno zwarte jak i rozproszone formy osadnictwa. Dominuje zabudowa wiejska jednorodzinna.

Powiat Parczewski położony jest na obszarze Polesia Lubelskiego na styku 3 krain geograficznych: Równiny Parczewskiej, Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego oraz Garbu Włodawskiego. Ponad 16% powierzchni powiatu zajmują obszary prawnie chronione. Jest to znacznie mniej niż średnio w województwie (23%) i w kraju (prawie 33%). Ponadto na terenie powiatu Parczewskiego znajduje się część Rezerwatu Biosfery Polesie Zachodnie, który jest obszarem o wybitnych wyróżniających się w skali światowej walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Status Rezerwatu nadany został przez UNESCO w 2002

roku. W jego skład wchodzi m.in. Poleski Park Narodowy. Na terenie powiatu zostało wyznaczonych siedem ostoi, które wchodzi w skład obszarów NATURA 2000.

Powiat Parczewski dysponuje znacznym potencjałem, jeżeli chodzi o rozwój energii odnawialnej. Ze względu na swoje położenie powiat jest uprzywilejowanym obszarem do rozwoju energetyki wodnej, wiatrowej i słonecznej. W powiecie istnieje jedna elektrownia wodna „Glinny Stok” na rzece Piwonia w gminie Siemień. Podstawą do rozwoju energetyki wodnej mogą być istniejące budowle piętrzące na rzekach Tyśmienica, Piwonia oraz kanale Wieprz-Krzna. Ponadto duża ilość gruntów ornych oraz tradycja rolnicza stwarza realne szanse rozwoju upraw energetycznych na terenie powiatu oraz produkcji bioenergii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

O historii i bogatym dziedzictwie kulturowym powiatu świadczą niezbyt liczne lecz cenne zabytki. Wśród nich można wyróżnić: drewniana dzwonnica z 1675 r. w Parczewie, neogotycki kościół w Parczewie z obrazem „Matki Boskiej z gruszką” z XVI w., dwie synagogi z XIX wieku w Parczewie, młyn wodny w Siemieniu, drewniany kościół i dwie późnobarokowe kapliczki w Siemieniu, zespół pałacowo - parkowy w Jabłoni, Glinnym Stoku, Siemieniu oraz w Żminnem, pałac z obiektami dworskimi i parkiem w Milanowie, oficyna i zespół parkowy w Sosnowicy, kościoły w Rudnie, Paszenkach i Kodeńcu (dawne cerkwie unickie), kościół w Radczu (dawna cerkiew prawosławna).

2. Sytuacja demograficzna

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Powiat Parczewski liczył 37342 mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosiła 39,14 osób na km². Dane obrazujące strukturę ludności w Powiecie Parczewskim obrazuje następujący wykres:

Tabela 1. Struktura ludności w powiecie na koniec 2014 roku

Wskaźnik	Wartości
Stan ludności w 2014 roku ogółem, w tym:	37 342
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem	7 077
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem	23 422
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem	6 843
Urodzenia żywe w 2014 roku	354
Zgony ogółem w 2014 roku	459
Przyrost naturalny	-105

Źródło: Dane własne powiatu

Struktura wiekowa mieszkańców na przestrzeni ostatnich trzech lat ulegała zmianom. Liczba osób w wieku produkcyjnym w latach 2012 - 2014 znacznie zmalała. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2012 – 2014 z roku na rok znacznie wzrosła, co wskazuje na stopniowe starzenie się społeczności powiatu. Powiat ma stosunkowo niekorzystną strukturę wiekową. Przy wzrastającym poziomie ludności w wieku poprodukcyjnym, spada udział ludności w wieku przedprodukcyjnym. Ściśle powiązany ze strukturą wieku jest wskaźnik obciążenia demograficznego, który pokazuje liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wysoki poziom współczynnika wskazuje na niekorzystną strukturę wiekową mieszkańców oraz wpływa negatywnie na jakość życia i warunki funkcjonowania lokalnej gospodarki. Wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego wpływa niekorzystnie na lokalny rynek pracy i sprawia, że zbyt duży odsetek mieszkańców utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów.

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności powiatu w latach 2012 – 2014

Wskaźnik	2012 r.	2013 r.	2014 r.
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	7 271	7 173	7 077
liczba osób w wieku produkcyjnym	23 994	23 616	23 422
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	6 505	6 793	6 843
ogółem	37 770	37 582	37 342

Źródło: Dane własne powiatu

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie odnoszące się do powiatu przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności powiatu w latach 2012 – 2014

Wskaźnik	2012 r.	2013 r.	2014 r.
liczba urodzeń żywych	414	296	354
liczba zgonów	439	425	459
przyrost naturalny	-25	-129	-105

Źródło: Dane własne powiatu

Tabela 4. Ruch migracyjny ludności powiatu w latach 2012 – 2014

Wskaźnik	2012 r.	2013 r.	2014 r.
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	543	489	459
saldo migracji w ruchu zagranicznym	8	10	7
saldo migracji ogółem	551	499	463

Źródło: Dane własne powiatu

W latach 2012 - 2014 przyrost naturalny w powiecie był niekorzystny (-25 w 2012 r., -129 w 2013 r. i -105 w 2014). Spadek liczby mieszkańców powiatu był zatem głównie efektem ujemnego przyrostu naturalnego. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2012 - 2014 było dodatnie i związane głównie z przemieszczaniem się ludności ze wsi do miasta.

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy liczebności ludności powiatu na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie, bardzo istotne kwestie związane ze spadkiem liczby dzieci i młodzieży oraz liczbą osób starszych. Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dopasowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak i seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie dostosowanie dostępu do wychowania, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

III DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Część diagnostyczno - analityczna zawiera diagnozę problemów społecznych Powiatu Parczewskiego. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie informacji zwrotnych otrzymanych przez instytucje pomocy i integracji społecznej, a także lokalnych organizacji pozarządowych i mieszkańców gminy uczestniczących w spotkaniach warsztatowych na etapie tworzenia niniejszego dokumentu strategicznego. Do opracowania diagnozy problemów społecznych wykorzystano również wyniki badania ankietowego przeprowadzonego podczas spotkania warsztatowego dotyczącego opracowania strategii w którym udział wzięli mieszkańcy powiatu- przedstawiciele różnych środowisk i grup społecznych oraz pracownicy instytucji społecznych i rynku pracy. Opracowanie badania ankietowego w postaci raportu stanowi załącznik do niniejszego dokumentu. Za okres analizy danych statystycznych przyjęto trzy ostatnie lata kalendarzowe tj. rok 2012, 2013 oraz 2014. W przypadku, gdy dane były dostępne w statystykach uwzględniono również rok 2015.

1. Rynek pracy i bezrobocie

Zmiany gospodarcze i polityczne, jakie dokonały się w Polsce w latach 1989 - 1990 doprowadziły do tego, że Polska dołączyła do krajów o gospodarce rynkowej, co z kolei spowodowało zauważenie i opisanie zjawiska bezrobocia. Jest to zjawisko społeczne, polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia. Stan ten spowodowany jest brakiem równowagi pomiędzy podażą pracy a popytem na pracę. W Polsce stało się to kwestią społeczną, świadczy o tym dynamika, skala i struktura zjawiska. Brak pracy jest czynnikiem, który ma wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Konsekwencją braku pracy jest też narastające ubóstwo i związane z tym kwestie edukacyjne, zdrowotne, mieszkaniowe, których rozwiązaniem zajmuje się szeroko pojęta polityka społeczna.

Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tej sferze koncentrują się również wokół problemu ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powinny one zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, ale powinny także zachęcać do podjęcia zatrudnienia.

Jak wynika z analizy przyczyn udzielania pomocy społecznej w powiecie parczewskim bezrobocie jest w tej hierarchii problemem bardzo dotkliwym. Stanowi on problem, który niewątpliwie pociąga za sobą inne przyczyny tworząc nierozzerwalną całość i stając się

jednocześnie ogromną trudnością dla współczesnej rodziny. Problem bezrobocia obrazują dane uzyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie zawarte w poniższych tabelach.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie w IV kwartale 2014 roku zarejestrowanych było 1922 osób z czego kobiety stanowiły 1002 osób co stanowi 52,13 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Z prawem do zasiłku na koniec grudnia 2014 roku było 98 osób (5,10% wszystkich bezrobotnych), w tym 53 kobiety, które stanowiły 54,08% osób z prawem do zasiłku.

Tabela 5. Bezrobotni w powiecie według płci w latach 2012 - 2014

Wskaźnik	2012 r.	2013 r.	2014 r.
liczba bezrobotnych w powiecie	2217	2281	1922
liczba bezrobotnych kobiet	1110	1175	1002
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	50%	52%	52%

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2012-2014 w powiecie parczewskim, województwie lubelskim i w kraju.

Tabela 6. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014

Wskaźnik	2012 r.	2013 r.	2014 r.
stopa bezrobocia w powiecie parczewskim	15,1%	15,3%	13,1%
stopa bezrobocia w województwie lubelskim	14,1 %	14,4 %	12,7 %
stopa bezrobocia w kraju	13,4 %	13,4 %	11,5 %

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2012-2014 powiat parczewski charakteryzował się wyższą w stosunku do województwa lubelskiego i kraju stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie jak i województwie w latach 2012-2013 odnotowano wzrost stopy bezrobocia, natomiast w kraju w tych samych latach nie uległa zmianom. W roku 2014 w porównaniu z latami poprzednimi stopa bezrobocia zarówno w powiecie, województwie jak i kraju uległa spadkowi.

Według stanu na koniec 2013r. 129 bezrobotnych posiadało prawo do zasiłku, w tym 63 kobiety, stanowili oni odpowiednio 5,65 % ogółu i 5,36 % bezrobotnych kobiet. Na koniec 2014 r. 98 bezrobotnych posiadało prawo do zasiłku, w tym 53 kobiety, stanowili oni odpowiednio 5,1 % ogółu i 5,29 % bezrobotnych kobiet. Według stanu na koniec 2013 roku

2152 bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku, w tym 1112 kobiety, stanowili oni odpowiednio 94,35 % ogółu i 94,64 % bezrobotnych kobiet. Na koniec 2014 r. 1 824 bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku, w tym 949 kobiet, stanowili oni odpowiednio 94,9 % ogółu i 94,71 % bezrobotnych kobiet.

Tabela 7. Struktura bezrobocia w powiecie na koniec 2014 roku

Wskaźnik	2014 r.
bezrobotni ogółem	1922
bezrobotne kobiety ogółem	1002
bezrobotni powyżej 60 roku życia	79
bezrobotni do 25 roku życia	343
Bezrobotni z wyższym wykształceniem	227
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy do 1 m-ca	166
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 1 do 3 m-cy	309
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 3 do 6 m-cy	267
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 6 do 12 m-cy	244
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 12 do 24 m-cy	306
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	630

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie

Na koniec 2014 roku najwięcej bezrobotnych 32,78% osób oczekiwało na pracę powyżej 24 miesięcy, w tym 35,23% kobiet i 16,08% osób oczekiwało na pracę od 1-3 miesięcy, w tym 15,87% kobiet. Na koniec 2013 roku najwięcej bezrobotnych 28,23% osób oczekiwało na pracę powyżej 24 miesięcy, w tym 31,74% kobiet i 20,56% osób oczekiwało na pracę od 12-24 miesięcy, w tym 19,14% kobiet.

Na koniec grudnia 2014 roku najliczniejszą grupę osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły osoby długotrwale bezrobotne – 65,3% ogółu i 68,96% kobiet; osoby bez wykształcenia średniego – 52,19% ogółu i 44,61% kobiet; osoby bez doświadczenia zawodowego – 36,99% ogółu i 43,11% kobiet.

Tabela 8. Bezrobotni według wykształcenia w powiecie parczewskim na koniec 2014 roku

Wykształcenie	2014 r.	
	Ogółem	w tym kobiety
Wyższe	227	144
Średnie i policealne	501	281
Średnie ogólnokształcące	191	130
Zasadnicze zawodowe	453	204
Gimnazjalne i poniżej	550	243

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie

Ze względu na to, że problem bezrobocia w powiecie w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, policealnym i średnim oraz gimnazjalnym i niższym, warto zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na doksztalanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

Udział osób wyrejestrowanych zmniejszył się w 2014 roku w porównaniu do analogicznego okresu 2013 roku przy: otrzymaniu świadczenia przedemerytalnego i rozpoczęcia kontraktu socjalnego. Natomiast zwiększył się po podjęciu pracy niesubsydiowanej, rozpoczęciu prac interwencyjnych, otrzymaniu jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, wyposażeniu lub doposażeniu stanowiska pracy, szkolenia, stażu, prac społecznie użytecznych, nie stawienia się w wyznaczonym terminie, wyrejestrowanie na własny wniosek, podjęcia dalszej nauki, ukończenia 60/65 lat, otrzymania emerytury lub renty, odmowy pracy i innych przyczyn. Natomiast pozostało bez zmian przy robotach publicznych.

Rynek pracy w Powiecie Parczewskim jest w dużym stopniu pochodną rolniczego charakteru gospodarki oraz struktury wykształcenia mieszkańców. Zbyt niskiej liczbie zatrudnionych towarzyszy również niekorzystna struktura zatrudnienia w podziale na poszczególne sektory gospodarki. Najwięcej miejsc pracy jest w sektorze usług nierynkowych, gdzie pracodawcami są głównie instytucje użyteczności publicznej, finansowane ze środków budżetu państwa (urzędy wraz z podległymi jednostkami, zakłady opieki zdrowotnej, szkoły, itd.).

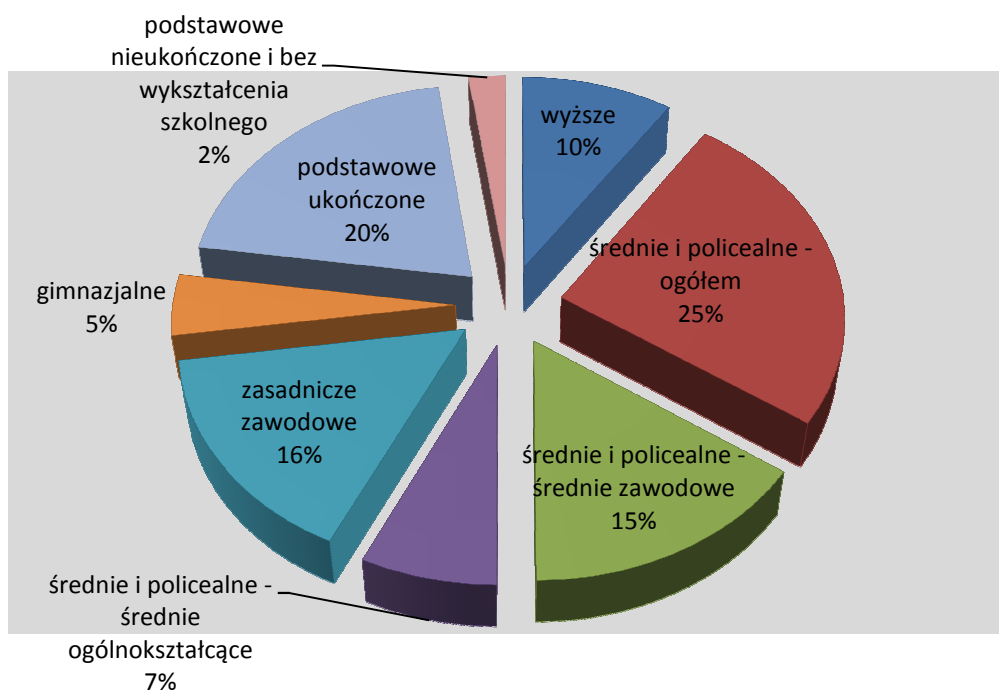
Bezrobocie w Powiecie Parczewskim, podobnie jak w całym województwie, stanowi w dalszym ciągu poważny problem społeczny wymagający wspólnej interwencji ze strony instytucji działających w obszarze usług rynku pracy i pomocy społecznej.

2. Edukacja

Edukacja, rozumiana, jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem, czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i posiadających wykształcenie.

Wykształcenie ludności jest główną miarą potencjału rozwoju powiatu oraz adaptacji do zmian strukturalnych w gospodarce i społeczeństwie. W powiecie parczewskim od wielu lat obserwuje się pozytywne zmiany w zakresie wykształcenia ludności. Według danych zebranych w spisie powszechnym ludności w 2011 roku odsetek osób z wyższym wykształceniem kształtuje się na poziomie 10% (w województwie 13%). Natomiast wykształcenie średnie i policealne kształtuje się na poziomie 25% (w województwie również 25%). Ukończonym wykształceniem podstawowym legitymuje się 20% osób. W porównaniu do poprzedniego spisu ludności odsetek ten zmniejszył się o połowę (w 2002 roku liczba osób z wykształceniem podstawowym ukończonym wynosiła 40% i była najliczniejszą ze wszystkich grup). Podane wskaźniki obrazuje poniższy wykres:

Wykres 2. Wykształcenie ludności powiatu parczewskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W roku szkolnym 2012/2013 w skład infrastruktury edukacyjnej wchodziły:

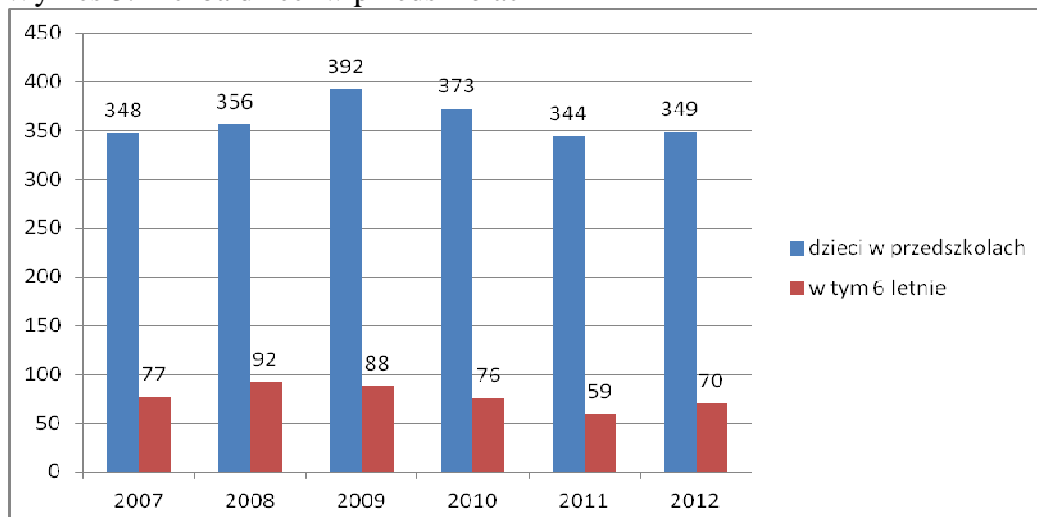
- 4 placówki wychowania przedszkolnego, do których uczęszcza 349 dzieci
- 24 szkoły podstawowe, do których uczęszcza 2 067 dzieci
- 7 gimnazjów, do których uczęszcza 1 163 dzieci
- 2 zasadnicze szkoły zawodowe, w których kształcą się 88 osób
- 7 szkół ponadgimnazjalnych zawodowych, w tym 1 liceum profilowane (67 uczniów), 3 technika (485 uczniów), 2 technika uzupełniające (74 uczniów) i 1 szkoła artystyczna (31 uczniów)
- 2 licea ogólnokształcące (482 uczniów)
- 2 licea ogólnokształcące dla dorosłych (110 uczniów) i 1 uzupełniające liceum (16 uczniów)
- 5 szkół policealnych dla dorosłych (239 uczniów).

Od 2014 roku w sieci edukacyjnej nie funkcjonują następujące typy szkół:

- technikum uzupełniające
- uzupełniające liceum ogólnokształcące dla dorosłych
- liceum profilowane.

Dotychczas sytuacja demograficzna w powiecie powodowała, że liczba uczniów stale spadała, jednak w 2012 roku liczba uczniów w przedszkolach i klasach „0” zaczęła powoli rosnąć. Wiązać się to może z rodzeniem dzieci przez matki, które pochodzą z tzw. wyżu demograficznego lat 80-tych. To właśnie dzieci głównie tych matek zaczynają teraz edukację. 2012 rok był pierwszym rokiem od 5 lat, kiedy to liczba dzieci idących zarówno do przedszkola jak i klas „0” wzrosła. Edukacją przedszkolną w 2012 roku było objętych prawie 63,6% dzieci w wieku od 3 do 6 lat, podczas, gdy średnia dla województwa wynosi prawie 69%. Liczbę dzieci w przedszkolach obrazuje poniższy wykres:

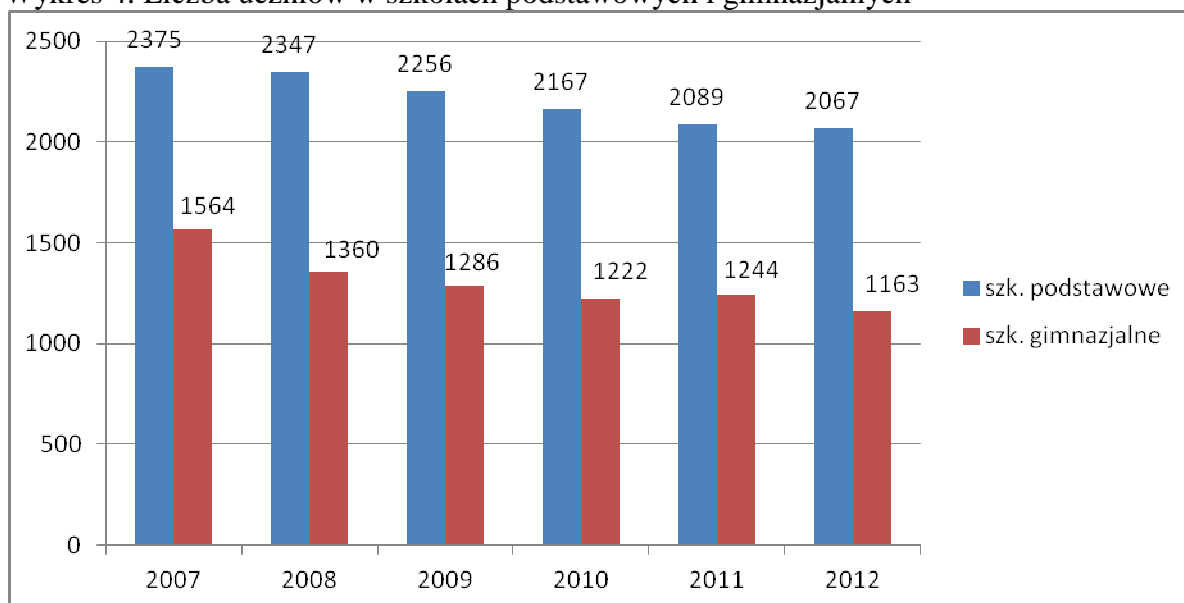
Wykres 3. Liczba dzieci w przedszkolach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Niewielkiego wzrostu uczniów w przedszkolach nie odczuły jeszcze szkoły, gdyż tam nadal liczba uczniów spada. W 2007 do podstawówek uczęszczało 2375 uczniów, natomiast w 2012 już tylko 2067. Podobna sytuacja miała miejsce w gimnazjach, gdzie liczba uczniów spadła z 1564 w 2007 roku do 1163 w roku 2012.

Wykres 4. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

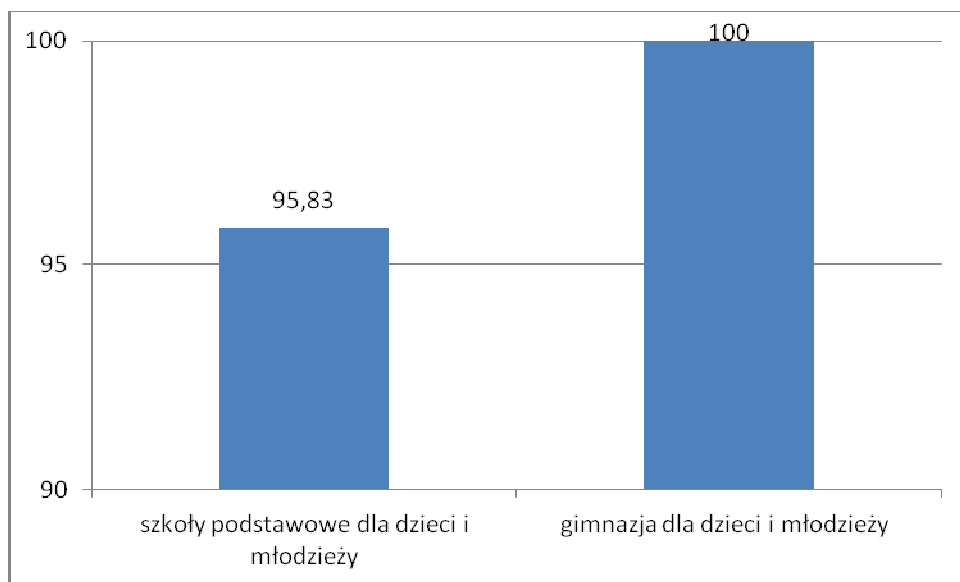
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Jednym z wyznaczników jakości kształcenia we współczesnych szkołach jest stopień ich komputeryzacji. W powiecie parczewskim prawie 96% szkół podstawowych wyposażonych jest w pracownię komputerowe z dostępem do Internetu. W przypadku gimnazjów stopień

komputeryzacji wynosi 100%. Średni wskaźnik komputeryzacji w województwie wynosi 95% w szkołach podstawowych i 83% w gimnazjach. W przypadku szkół ponadgimnazjalnych: licea ogólnokształcące, licea profilowane i szkoły policealne także są w 100% wyposażone w sprzęt komputerowy i dostęp do sieci Internet. Jest to wynik dużo lepszy niż w przypadku województwa, gdyż średnia wynosi 23,5%.

W szkołach podstawowych średnio na 1 komputer przypada 6 uczniów (średnia województwa 8 uczniów na komputer), w gimnazjach zaś na jeden komputer przypada 9 uczniów (taki sam wskaźnik jest w województwie). W przypadku liceów na jeden komputer przypada 7 uczniów (średnia województwa wynosi 9). Najmniej uczniów przypadających na jeden komputer jest w zasadniczych szkołach zawodowych, 4 uczniów na jeden komputer, podczas gdy w województwie jest to 22 uczniów na jeden komputer.

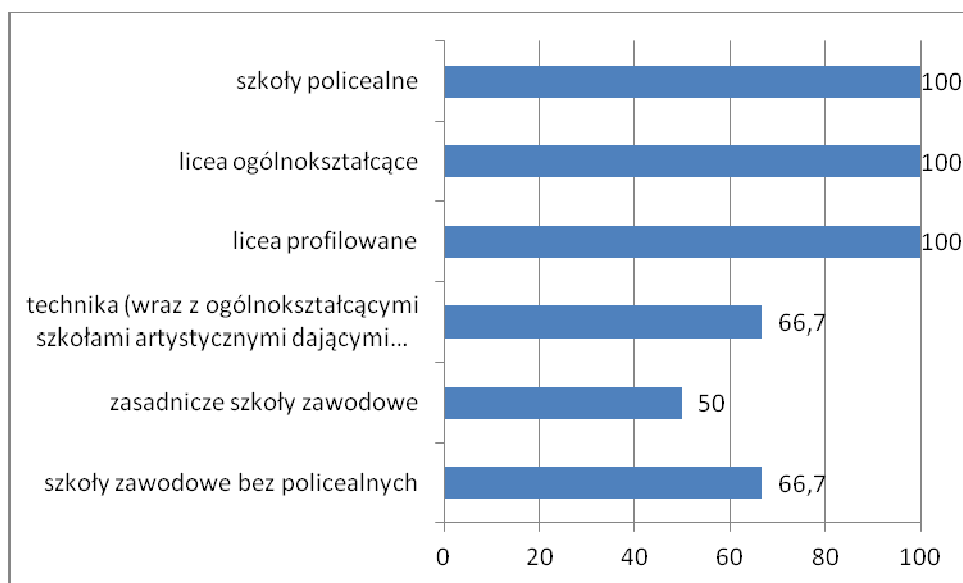
Wykres 5. Wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych, udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 6. Wskaźnik komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych. Udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3. Kultura, sport i rekreacja

Obszar Powiatu Parczewskiego wyróżnia się niezwykleymi walorami krajobrazowymi. Niemal 16% powiatu stanowią obszary chronionego krajobrazu, występują też pomniki przyrody (40). Na południu powiatu znajduje się część Poleskiego Parku Narodowego, który obejmuje rozległe obszary łąk, lasotundry i torfowisk. Teren powiatu charakteryzuje się licznymi zbiornikami wodnymi należącymi do Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Ze względu na czyste środowisko i mało przekształcony krajobraz panują tu dobre warunki do rozwoju turystyki i rekreacji oraz produkcji zdrowej żywności. Atrakcją turystyczną są również zachowane zabytki: kościoły, dworki i pałace oraz dawne cerkwie unickie.

Do najciekawszych turystycznie miejsc w poszczególnych gminach powiatu parczewskiego należą:

Gmina Sosnowica: W gminie Sosnowica znajduje się Centrum Informacji Turystycznej, jest też Przewodnik multimedialny po gminie. Liczne zabytki : Zespół kościelny, prawosławna cerkiew, Zespół rezydencyjny Sosnowskich, „Dworek Kościuszki" Dworek Zarządcy stawów, spichlerz drewniany w Górkach, cmentarz prawosławny, cmentarz wojenny z 1915r., cmentarz niemiecki, kurhan, szwedzka mogiła, cmentarz żydowski. Szlaki turystyczne w gminie Sosnowica: Szlak Centralny Pojezierze Łęczyńsko - Włodawskie, Szlak historyczno-przyrodniczy Sosnowica - Jamniki - Nałęcz, Szlak „Śladami wschodnio - słowiańskiej tradycji cerkiewnej na Polesiu lubelskim, Ścieżka przyrodnicza Poleskiego Parku Narodowego „Perehod", Ścieżka edukacyjno-przyrodnicza „Borek", trasa rowerowa - Parczew - Sosnowica „Szlakiem dzikiej przyrody", Partyzancki z Urszulina do Parczewa, Rowerowa ścieżki dydaktyczna w okolicy Pieszowoli, Poleski szlak konny w rejonie Pieszowoli i wsi Lipniak.

Gmina Podedwórze: wieś Hołowno „Kraina Rumianku". Ośrodek Edukacji Regionalnej, jedyny tego typu na Lubelszczyźnie, nieliczny w Polsce. Gmina Podedwórze jest jedną z gmin w „Dolinie Zielawy"- innowacyjny projekt promocji gmin. Są tu obecne także ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne oraz Rezerwat „Warzewo".

Gmina Jabłoń: Pałac Zamoyskich, muzeum, Międzynarodowe plenery rzeźbiarskie /XIV edycji/. Gmina Jabłoń należy do „Doliny Zielawy". Ogromna aktywność społeczna gminy w zachowaniu tradycji i historii.

Gmina Milanów: Zabytki: Zespół cerkwi unickiej w Rudnie 1817-18 r. Pałac neoklasycystyczny w Milanowie z zespołem parkowym z 1840r. Kościół w Milanowie, Dawna cerkiew w Radczu, drewniany dwór w Kopinie, ścieżka przyrodniczo dydaktyczna przez rezerwat „Czarny las" z Kostr w kierunku Rudna.

Gmina Siemień: kraina stawów rybnych, ptactwa i pięknej przyrody. Zabytki: Zespół dworski rodziny Zaorskich,, młyn wodny na rzece Piskornica (obecnie elektryczny), kapliczki przydrożne, czworaki.

Gmina Parczew: stare, średniowieczne, królewskie miasto założone na prawie magdeburskim. Zabytki: Hala targowa z 1938 r., dawna szkoła carska z XIXw, Bożnica-synagoga z XIX w , Mykwa z pocz. XX w. dawny cmentarz żydowski kirkut z 1566 r., cmentarz wojenny austriacko - niemiecki, zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Jana Chrzciciela obecnie Bazylika Mniejsza, dzwonnica drewniana, cmentarz przykościelny, plebania drewniana (1918-1923 r.), pszczele barcie w Lasach Parczewskich. Szlaki turystyczne: Szlak czerwony " partyzancki" Urszulin - Parczew PKP, Szlak zielony " Leśny" Parczew PKS- Białka, Rowerowy, Parczew Bazylika Mniejsza - Sosnowica- ścieżka dydaktyczna „Borek”, Szlak Dzikiem Przyrody- Parczew - Laski- Lasy Parczewskie- Białka- Sosnowica.

Baza turystyczna: Punkt Informacji Turystycznej w Parczewie przy Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej. Powiatowy Punkt Informacji Turystycznej w Parczewie obecnie nie działa, czeka na remont budynku i ponowne otwarcie. Dobra baza gastronomiczna i noclegowa w Parczewie i kompleks pływacki - basen „Jelonek".

W Powiecie Parczewskim funkcjonują ośrodki kulturalne takie jak Parczewski Dom Kultury, Osiedlowy Dom Kultury, Miejsko Gminna Biblioteka Publiczna w Parczewie, Biblioteka Publiczna Centrum Kultury w Parczewie a także biblioteki i Ośrodki Kultury w poszczególnych gminach powiatu.

Na terenie Powiatu Parczewskiego organizowane są cykliczne imprezy kulturalne o charakterze krajowym i powiatowym, należą do nich m. in. eliminacje Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego i Ogólnopolskiego Zlotu Kapel Podwórkowych, Eliminacje powiatowe Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych, Przeglądy Kapel i Śpiewaków Ludowych, Teatrów Wiejskich.

Projekt zadań Samorządu Powiatu Parczewskiego w zakresie rozwoju kultury na lata przyszłe obejmuje: organizację imprez kulturalnych o charakterze ponadgminnym oraz w ramach współpracy z innymi szczeblami samorządu terytorialnego; wspieranie amatorskiego ruchu artystycznego; wspieranie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży szkół ponadgimnazjalnych; zakup przedmiotów służących kultywowaniu lokalnych i regionalnych tradycji; wspieranie imprez kulturalnych o charakterze dobroczynnym na terenie powiatu o zasięgu ponadregionalnym i ogólnopolskim.

Na terenie Powiatu Parczewskiego działają kluby sportowe. Są to: VICTORIA” Parczew posiadający sekcję piłki siatkowej i nożnej, dysponują własnym sprzętem i bazą lokalową oraz międzyszkolny klub sportowy „OLIMP” posiadający sekcję koszykówki, działający przy Publicznym Gimnazjum im. Władysława Jagiełły w Parczewie.

Na terenie Powiatu Parczewskiego działa Powiatowy Szkolny Związek Sportowy oraz Powiatowe Zrzeszenie LZS, które korzystają z dotacji Starostwa Powiatowego w Parczewie.

Rozwój kultury fizycznej w Powiecie Parczewskim wymaga wsparcia w zakresie szerszego rozpropagowania imprez o charakterze ponadgminnym, a także ich wsparcia finansowego. Działania Starostwa Powiatowego zakładają współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju kultury fizycznej, dofinansowywanie zawodów sportowych na szczeblu Powiatu organizowanych przez stowarzyszenia i Starostwo Powiatowe, promocję sportu dzieci i młodzieży.

W zakresie rozwoju turystyki Starostwo Powiatowe w Parczewie podejmuje działania promujące teren Powiatu Parczewskiego poprzez organizowanie imprez turystycznych oraz kulturalno - sportowych. Powiat Parczewski należy do stowarzyszeń Samorządów Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego, którego celem jest m. in. stworzenie dogodnych warunków do rozwoju turystyki i agroturystyki na Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim.

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również na cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy. Uprawianie sportu i rozwojowi kultury fizycznej sprzyja dobra infrastruktura sportowa. Część z nich, jak sale gimnastyczne czy boiska sportowe zlokalizowane są na terenie gminnych placówek oświatowych, które powstały nie tylko dla młodzieży, ale również dla dorosłych np. boisko „Orlik”.

Infrastruktura sportowa powiatu parczewskiego jest na dobrym poziomie. W powiecie znajduje się 8 boisk Orlik, wybudowanych dzięki częściowym dotacjom rządowym. W każdej z gmin: Parczew, Dębowa Kłoda, Jabłoń i Milanów działają dwa tego typu obiekty.

Na koniec 2012 roku w powiecie aktywnie funkcjonowało 18 klubów sportowych, w których działało 837 członków. W działających 38 sekcjach, ćwiczy 850 osób. W klubach pracuje 12 trenerów oraz 15 instruktorów sportowych. W Parczewie od 2012 roku funkcjonuje Kompleks Sportowo- Rekreacyjny „Jelonek” wybudowany przy Szkole Podstawowej nr 2:

1. basen sportowy
2. basen rekreacyjny
3. zjeżdżalnia
4. jacuzzi
5. sauna
6. siłownia

Największym w powiecie parczewskim ośrodkiem sportu wyczynowego i rekreacyjnego jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Parczewie. Ośrodek utworzono 27 grudnia 1967 r. i wówczas funkcjonował jako Powiatowy Ośrodek Wychowania Fizycznego, następnie jako Miejsko- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji a od 2001 roku jako Miejski Ośrodek Sportu

i Rekreacji. Ośrodek organizuje zawody sportowe, imprezy sportowo- rekreacyjne w zakresie rekreacji ruchowej. Prowadzi także wypożyczalnię sprzętu sportowego: letniego i zimowego. MOSiR współpracuje ze szkołami, klubami sportowymi oraz organizacjami społecznymi zajmującymi się upowszechnianiem kultury fizycznej. Współpracuje również z instytucjami kulturalnymi organizując różnego rodzaju festyny i imprezy okolicznościowe.

Tabela 9. Kultura fizyczna, sport i rekreacja w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012 i 2014

Wskaźnik	2012 r.	2014 r.
kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS	6	6
sekcje sportowe	11	11
członkowie	474	422
ćwiczący ogółem	346	308
ćwiczący mężczyźni	240	209
ćwiczące kobiety	60	67
ćwiczący do 18 lat ogółem	204	174
ćwiczący do lat 18 chłopcy	160	121
ćwiczące do lat 18 dziewczęta	44	53
instruktorzy sportowi	6	5
inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	8	8

Reasumując, Powiat Parczewski posiada potencjał rozwojowy w kierunku turystyki i rekreacji jednak wymaga on większych nakładów finansowych oraz zaangażowania władz powiatu i współpracy organizacji pozarządowych działających w obszarze turystyki, biznesu i partnerów publicznych.

4. Ochrona zdrowia

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie

alkoholu, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Mieszkańcy powiatu mają stosunkowo dobry dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia. Na terenie powiatu funkcjonuje jeden publiczny szpital (SP ZOZ w Parczewie), posiadający 233 łóżka. Liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców w Powiecie Parczewskim na koniec 2014 roku wynosiła 64,64 (w województwie lubelskim na 10 tys. mieszkańców przypada 58,7 łóżek). Poza szpitalem istnieją w powiecie placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie). Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2012-2014 na dostosowanie, rozbudowę, wyposażenie szpitala wyniosły 5 824 847,50 zł.

Na terenie powiatu działają również gabinety stomatologiczne i apteki. Średnia liczba ludności przypadająca na jedną aptekę ogólnodostępną w 2013 roku wyniosła 2773 osób natomiast na gabinet stomatologiczny przypada 4634 osób.

Na terenie Powiatu Parczewskiego podstawową opiekę zdrowotną zapewniają niżej wymienione placówki:

Tabela 10. Wykaz placówek służby zdrowia zapewniających podstawową opiekę zdrowotną

Lp.	Nazwa zakładu opieki zdrowotnej	Adres
1.	Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Parczewie i w Sosnowicy	21-200 Parczew, ul. Kościelna 124
2.	Centrum Medyczne MEDICARE Wojciech Sz waj w Parczewie	ul. 11 Listopada 48, 21-200 Parczew
3.	NZOZ „Pro Omni” w Parczewie	ul. Harcerska 43, 21- 200 Parczew
4.	NZOZ Ośrodek Zdrowia	21-222 Podedwórze 48
5.	NZOZ Ośrodek Zdrowia w Dębowej Kłodzie i Kodeńcu	21-211 Dębowa Kłoda
6.	NZOZ Ośrodek Zdrowia w Gródku i Siemieniu	21-220 Siemień, Gródek 141
7.	NZOZ Ośrodek Zdrowia	ul. Zamojskiego 15, 21-205 Jabłoń
8.	MEDICAL NZOZ Ośrodek Zdrowia w Milanowie	ul. Szkolna 3A 21-220 Milanów
9.	Przychodnia POZ w Parczewie	ul. Spółdzielcza10, 21-200 Parczew

Źródło: Dane własne powiatu

Aktualnie świadczenia z zakresu specjalistycznej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Powiecie Parczewskim realizowane są przez poradnie specjalistyczne będące w strukturze SP ZOZ w Parczewie oraz przez Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej.

W strukturze SP ZOZ w Parczewie znajdują się następujące poradnie specjalistyczne:

1. Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc
2. Poradnia Geriatryczna
3. Poradnia Hematologiczna
4. Poradnia Endokrynologiczna
5. Poradnia Kardiologiczna
6. Poradnia Laryngologiczna
7. Poradnia Neurologiczna
8. Poradnia Zdrowia Psychicznego i Odwykowa
9. Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu
10. Poradnia Ginekologiczno- Położnicza
11. Poradnia Rehabilitacyjna

W ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia świadczenia specjalistyczne udzielane są w poradniach: dermatologicznej i okulistycznej, które są odrębnymi podmiotami ale mają swoją siedzibę na terenie SP ZOZ w Parczewie oraz w poradni gastrologicznej, która zlokalizowana jest w strukturze innego podmiotu.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Parczewie, zapewnia właściwy dostęp do świadczeń zdrowotnych w postaci hospitalizacji, dysponuje 233 łózkami z następującymi oddziałami: oddział chirurgiczno-urazowy z blokiem operacyjnym, oddział anestezjologii i intensywnej terapii, oddział dziecięcy, geriatryczny, oddział ginekologiczno-położniczy wraz z blokiem porodowym, internistyczno- kardiologiczny, psychiatryczny z pododdziałem leczenia uzależnień, szpitalny oddział ratunkowy i oddział rehabilitacyjny. Szpital posiada bardzo dobrą stałą obsadę personelu lekarskiego, pielęgniarskiego i pomocniczego.

SP ZOZ w Parczewie, zapewnia także dostęp do świadczeń zdrowotnych w postaci dziennych świadczeń medycznych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych w Ośrodku Rehabilitacji Diennej, Dziale Fizjoterapii oraz w Oddziale Dziennym Terapii Uzależnienia od Alkoholu.

SP ZOZ w Parczewie, gwarantuje również dostęp do świadczeń zdrowotnych z zakresu badań diagnostycznych w Pracowni Endoskopowej, Pracowni Tomografii Komputerowej, Pracowni Rentgenodiagnostyki Ogólnej, Pracowni USG i Pracowni EKG.

Tabela 11. Wybrane wskaźniki z działalności SPZOZ w Parczewie w latach 2012-2014

L.P.	Rodzaj wskaźnika	2012	2013	2014
1.	Średni okres pobytu w dniach	7,3	7,4	7,7
2.	wykorzystanie łóżek w %	73,40	74,30	68,50
3.	Średnie obłożenie	268	271,30	250
4.	Liczba leczonych	9047	8611	7391
5.	Liczba porad lekarskich	34858	35258	37687

Źródło: Dane SP ZOZ w Parczewie

Liczba porad podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2013 roku wyniosła 5,1 podczas gdy wskaźnik ten dla województwa lubelskiego wyniósł 4,3.

Przeciętna długość życia ogółem mieszkańców województwa to 72,7 lat w odniesieniu do mężczyzn oraz 81,6 lat do kobiet (kraj, odpowiednio 73,1 i 81,1). W województwie, dłuższą przeżywalnością charakteryzują się mieszkańcy miast niż wsi. Podobnie statystyki te przedstawiają się na terenie powiatu parczewskiego. Ogólna liczba zgonów w powiecie parczewskim w 2014 roku wyniosła 459 osób i w porównaniu do roku poprzedniego była wyższa o 34 osoby. Analizując strukturę zgonów w 2013 roku pod względem ich przyczyn, należy stwierdzić iż udział w dużej mierze zależał od wieku oraz płci. Spośród osób zmarłych większość stanowili mężczyźni oraz mieszkańcy wsi. Pod względem płci, różnice pomiędzy zgonami mężczyzn i kobiet rysowały się następująco: trzykrotnie częściej niż kobiety, mężczyźni umierali z powodu zewnętrznych przyczyn zachorowania i zgonu oraz prawie 2,5 krotnie z powodu zaburzeń psychicznych, natomiast zgony spowodowane chorobami układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej były 2,6 krotnie częstszą przyczyną zgonu u kobiet niż u mężczyzn. Niepokojący jest fakt utrzymującego się na wysokim poziomie, dużego odsetka zgonów z grupy objawów niedokładnie określonych, co może świadczyć między innymi, o niskim poziomie wykrywalności, późnym okresie zgłaszalności objawów choroby bądź niskim poziomie profilaktyki i promocji zdrowia.

Najczęstszymi przyczynami chorób osób dorosłych (powyżej 18 roku życia) w okresie 2012- 2013 były: choroby układu krążenia w tym: nadciśnienie oraz niedokrwienne choroba serca, choroby układu mięśniowo - kostnego i tkanki łącznej, choroby układu trawienego,

choroby układu nerwowego, tarczyca, przewlekły nieżyt oskrzeli i dychawica oskrzelowa i cukrzyca.

Analizując występowanie i rodzaj chorób wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia należy stwierdzić, iż najczęściej występującymi chorobami przewlekłymi w tej grupie wiekowej były: alergie, dychawica oskrzelowa, zaburzenia refrakcji i akomodacji, zniekształcenia kręgosłupa oraz niedokrwistość. Ponadto bardzo istotny jest narastający problem z otyłością występującą wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia, który z roku na rok dotyczy coraz większej grupy osób.

Na terenie Powiatu Parczewskiego są nieprzerwanie realizowane Programy Zdrowotne między innymi przez Powiatową Stację Sanitarno- Epidemiologiczną. W latach ubiegłych były realizowane różne programy profilaktyczne adresowane w szczególności do dzieci i młodzieży przedszkolnej i szkolnej między innymi: „Radosny Uśmiech- Radosna Przyszłość”, „Program Pierwotnej Profilaktyki wrodzonych Wad Cewy Nerwowej”, „Profilaktyka HIV/ AIDS, „Różowa wstążeczka”, „Przedszkolny Program Profilaktyki WZW typu A”, „Program Profilaktyki WZW A w Zakładach Produkcujących i Dystrybuujących Żywność”, „Stres pod kontrolą”, „ABECADŁO Zdrowia i Bezpieczeństwa”.

Powiat posiada Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011- 2015 uchwalony w grudniu 2012 roku przez Radę Powiatu w Parczewie. Przyjęty Program zawiera istotne elementy polityki zdrowotnej i wyznacza kierunki działania w zakresie poprawy stanu zdrowia psychicznego mieszkańców powiatu.

Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje w szczególności:

1. Promocję zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym
2. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym
3. Kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi wykonywana jest w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej w formie opieki doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej, środowiskowej oraz w domach pomocy społecznej.

Najważniejszym elementem instytucjonalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego są zakłady opieki zdrowotnej, oferujące osobom z zaburzeniami psychicznymi leczenie i rehabilitację. Niezwykle ważnym elementem systemu są także instytucje działające w obszarze pomocy społecznej prowadzące domy pomocy społecznej dla osób z

zaburzeniami psychicznymi. Na terenie powiatu parczewskiego opieka psychiatryczna zorganizowana jest następująco:

Stacjonarna opieka zdrowotna – lecznictwo zamknięte	SP ZOZ w Parczewie Oddział Psychiatryczny z Pododdziałem Leczenia Uzależnień Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej KaMiMED s.c. Zakład Opiekuńczo – Leczniczy Psychiatryczny w Milanowie
Ambulatoryjna Specjalistyczna Opieka Zdrowotna	SP ZOZ w Parczewie Oddział Dzienny Terapii Uzależnienia od Alkoholu Poradnia Zdrowia Psychicznego i Odwykowa Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu
Pomoc w ramach zadań statutowych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie
Terapia i interwencja	Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Parczewie
Formy pomocy społecznej	Dom Pomocy Społecznej w Kalince Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej w Laskach

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie w ramach realizacji zadań statutowych obejmuje pomocą osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzeniem umysłowym w zakresie dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na bariery architektoniczne, bariery w komunikowaniu się i techniczne, turnusy rehabilitacyjne, środki pomocnicze i przedmioty ortopedyczne.

5. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, która jest zjawiskiem dynamicznym i podobnie jak społeczeństwo, podlega rozwojowi. Choć stanowi margines życia społecznego,

poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwie piętno na jej funkcjonowaniu.

Na terenie powiatu parczewskiego nad bezpieczeństwem mieszkańców i porządkiem publicznym czuwa Komenda Powiatowa Policji w Parczewie. Z braku obecności komisariatów w poszczególnych gminach powiatu jego obszar został podzielony na rejony prac dzielnicowych.

Policjanci koncentrowali swoje działania na realizacji celów w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, wynikające z ustawowych zadań Policji, które zostały nakreślone przez kierownictwo Policji, jak również wynikały z bieżących potrzeb sygnalizowanych przez mieszkańców.

Zgodnie z danymi zawartymi w Raporcie – „Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu parczewskiego w 2014 roku” - w 2014 roku w Komendzie Powiatowej Policji w Parczewie wszczęto 644 dochodzenia i śledztwa, tj. o 211 postępowań przygotowawczych mniej niż w roku 2013 (spadek o 24,7%).

W wyniku przeprowadzonych postępowań przygotowawczych stwierdzono popełnienie 507 przestępstw tj. o 260 mniej niż w roku 2013 (spadek o 33,9 %).

Uzyskano wykrywalność ogólną na poziomie 76,2 %. Jest to wskaźnik wykrywalności niższy o 4,1 % w porównaniu do 2013 roku. Spadek wykrywalności przestępstw należy wiązać między innymi ze znacznym spadkiem ilości przestępstw zaistniałych na terenie powiatu parczewskiego.

Największą grupę przestępstw (bo aż 65,5 %) stanowiły przestępstwa o charakterze kryminalnym, najbardziej dokuczliwe społecznie, często przynoszące straty materialne mieszkańcom powiatu parczewskiego. W 2014 roku odnotowano ich 332, tj. o 101 mniej niż w roku 2013 (spadek o 23,3 %).

W dalszej kolejności odnotować należy, między innymi:

- przestępstwa znęcania się nad członkami rodziny – 8,9 % ogółu przestępstw (wzrost z 25 czynów w 2013 roku do 45 w roku 2014),
- przestępstwa gospodarcze – 8,7 % wszystkich czynów przestępczych (wzrost z 29 przestępstw stwierdzonych w 2013 roku do 44 w 2014 roku),
- przestępstwa narkotykowe – 5,1 % przestępczości ogólnej (spadek liczby przestępstw z 47 w 2013 roku do 26 w roku 2014).

Spośród przestępstw kryminalnych, największą grupę (50,9 %) stanowiły przestępstwa w tzw. siedmiu kategoriach: kradzież z włamaniem, kradzież cudzej rzeczy, kradzież samochodu, uszkodzenie mienia, przestępstwa rozbójnicze, bójka lub pobicie oraz uszczerbek na zdrowiu. W tej grupie przestępstw odnotowano dość znaczny spadek ilości czynów -z 225 w roku 2013 do 169 w roku 2014, (tj. o 56, co daje 24,9 % spadku).

W kategorii przestępczości rozbójniczej (rozbój, kradzież i wymuszenie rozbójnicze) nastąpił wzrost liczby zaistniałych przestępstw o 2 (z 5 w 2013 roku do 7 w 2014 roku), przy jednoczesnym wzroście wykrywalności z 60 % do 85,7 % .

Nastąpił także wzrost liczby czynów w kategorii bójek lub pobić, z 7 czynów w 2013 roku do 8 w roku 2014. Wszystkich sprawców tych przestępstw ustalono (wykrywalność 100 %). Odnotowany został znaczny spadek przestępczości w kategorii uszczerbek na zdrowiu (z 15 czynów w 2013 roku do 8 w 2014 roku). Nie zdołano ustalić sprawcy jednego czynu, stąd wykrywalność kształtuje się na poziomie 87,5 %.

W omawianym okresie odnotowano również jedno usiłowanie zabójstwa. W 2013 roku na terenie powiatu nie zaistniało takie przestępstwo. Również stwierdzono jedno zgwałcenie, ustalając sprawcę tego czynu.

Wymienione wyżej trzy grupy przestępstw są priorytetowo traktowane przez parczewskich policjantów z uwagi na ich charakter – skierowane są przeciwko życiu i zdrowiu mieszkańców. Policjanci starają się wykazać maksymalne zaangażowanie w wykrycie sprawców i pomoc pokrzywdzonym.

W 2014 roku wszczęto 71 postępowań przygotowawczych w kategorii przestępstw gospodarczych, tj. o 18,3 % więcej w stosunku do roku 2013 r. W wyniku przeprowadzonych czynności potwierdzono zaistnienie 44 przestępstw – o 15 więcej niż w roku 2013. Jest to szczególnie rodzaj przestępczości wymagający wiele wysiłku przy ustalaniu sprawcy czynu. Większość przestępstw w tej kategorii dotyczyła różnego rodzaju oszustw przy zakupach artykułów przemysłowych na aukcjach internetowych. Wykrywalność tej przestępczości kształtowała się w 2014 roku na poziomie 86,4 %.

Duży wzrost, w porównaniu do 2013 roku, odnotowano w liczbie wszczętych, jak i stwierdzonych przestępstw znęcania się nad członkami rodziny. W 2014 roku wszczęto 60 dochodzeń w tym zakresie (47 w 2013 roku), potwierdzając zaistnienie 45 czynów, tj. o 20 więcej niż w poprzednim roku.

W minionym roku wszczęto ogółem 26 postępowań przygotowawczych w kategorii przestępczości narkotykowej, tj. o 3 postępowania więcej w porównaniu do 2013 rokiem. Znacznie spadła natomiast liczba potwierdzonych przestępstw – z 47 w 2013 roku do 26 w 2014 roku. Wykrywalność w tej kategorii wyniosła 100% (2013 rok – 91,5 %). Ustalono 18 podejrzanych, w tym 2 zostało tymczasowo aresztowanych przez sąd.

W 2014 roku ustalono 335 podejrzanych – sprawców przestępstw. Wobec 14 podejrzanych sąd zastosował środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

Wśród 335 podejrzanych – osoby nieletnie, sprawcy czynów karalnych w postaci przestępstwa stanowili 1,2 % (4 nieletnich).

W zakresie zagrożeń wykroczeniami na terenie powiatu parczewskiego w 2014 roku policjanci ujawnili 6 402 wykroczenia co stanowi 2090 wykroczeń więcej niż w 2013 roku.

Najczęściej popełnianymi i ujawnianymi wykroczeniami na terenie powiatu parczewskiego są wykroczenia przeciwko:

- bezpieczeństwu w komunikacji – 77,8 % wszystkich wykroczeń,
- ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi – 5,3 %,
- porządkowi i spokojowi publicznemu – 5,1 %,
- mieniu – 3,5 %,
- obyczajności publicznej – 2,7 % ogółu.

Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 12. Najczęściej ujawniane i popełniane wykroczenia

Rok/różnica	bezpieczeństwo w komunikacji	ustawa o wychowaniu w trzeźwości	porządek i spokój publiczny	mienie	obyczajność publiczna
2013	3 464	209	185	159	80
2014	4 979	337	327	224	171
różnica	+ 1 515	+ 128	+ 142	+ 65	+ 91

Źródło: Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu parczewskiego w 2014r.

Z powyższego zestawienia wyraźnie wynika, iż we wszystkich kategoriach odnotowano wyraźne wzrosty ujawnionych wykroczeń.

W 2014 roku na terenie powiatu parczewskiego policja podjęła 2 729 interwencji zgłoszonych przez mieszkańców, z tego 1 241 na terenie Miasta Parczew i 1 488 na obszarach pozamiejskich. W 2013 roku liczby te przedstawiały się następująco: liczba interwencji - 2 873, na terenie miejskim - 1 105, na obszarach wiejskich - 1 768.

W roku 2014 na terenie powiatu parczewskiego zrealizowanych zostało 4 242 służby 8 – godzinne: patrolowe, obchodowe, oraz przez policjantów pionu kryminalnego. Jest to o 749 służb więcej w porównaniu do 2013 roku. Niewątpliwie taka liczba pełnionych służb miała wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu, spadek liczby zaistniałych przestępstw, zmniejszenie czasu oczekiwania na policję, w przypadku zgłoszenia konieczności podjęcia interwencji przez policję.

W celu wypracowania skutecznych metod i form pełnienia służby na terenie działania KPP w Parczewie, co miesiąc zbiera się zespół do spraw koordynacji służby mający na celu jak najbardziej optymalne wykorzystanie posiadanych sił i środków. Dyslokacja służby patrolowej odbywa się w oparciu o comiesięczne analizy stanu bezpieczeństwa, sporządzane na podstawie danych z systemów policyjnych, informacji uzyskanych od innych podmiotów, społeczeństwa oraz środków masowego przekazu. Dzielnicowi w trakcie służby obchodowej inicjują w lokalnej społeczności działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa tj.

przekazują informacje na temat zabezpieczenia mienia w trakcie dłuższej nieobecności w miejscu zamieszkania, powiadamiania policji o stwierdzonych naruszeniach porządku prawnego, ponadto informują o rodzajach zagrożeń i sposobach ich uniknięcia. W przypadku stwierdzenia uchybień z zakresu działania innych instytucji występują do właściwych organów celem ich usunięcia. W ramach obchodów sprawdzają miejsca niebezpieczne oraz wnioskują o zmiany w celu tworzenia poczucia bezpieczeństwa w społeczności.

W 2014 roku na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Parczewie zaistniało 12 wypadków drogowych, w których śmierć poniosło 2 osoby, a 14 osób zostało rannych.

Oprócz wypadków na drogach powiatu parczewskiego doszło do powstania 226 kolizji drogowych. W porównaniu do roku ubiegłego nastąpił spadek liczby zaistniałych kolizji o 37. Liczbę zaistniałych zdarzeń drogowych na terenie poszczególnych gmin powiatu przedstawia tabela.

Tabela 13. Zdarzenia drogowe na terenie poszczególnych gmin

Gmina	Wypadki drogowe		Kolizje drogowe	
	2013 r.	2014r.	2013r.	2014r.
Parczew miasto	6	5	116	82
Parczew gmina	6	2	28	23
Dębowa Kłoda	4	2	20	25
Jabłoń	4	1	33	24
Milanów	2	1	17	21
Podedwórze	3		5	6
Siemień	3	1	30	33
Sosnowica			18	12
RAZEM	28	12	263	226

Źródło: Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu parczewskiego w 2014r.

W 2014 roku policjanci Komendy Powiatowej Policji w Parczewie zatrzymali na terenie powiatu parczewskiego 101 kierujących w stanie nietrzeźwości (2013 r. – 271), popełniających w ten sposób przestępstwo, oraz 135 kierujących w stanie po użyciu alkoholu (2013 r. – 59), którzy swoim zachowaniem naruszyli przepisy kodeksu wykroczeń. Ponadto 4 osoby kierowały pojazdami mechanicznymi znajdując się pod działaniem narkotyków.

W 2014 roku poszczególne gminy powiatu parczewskiego, na rzecz działań podejmowanych przez Komendę Powiatową Policji w Parczewie, przekazały 102 071,70 zł. Pieniądze te zostały przeznaczone na współfinansowanie zakupu dwóch pojazdów służbowych, zakup urządzeń do badania stanu trzeźwości uczestników ruchu drogowego, zakup nagród dla dzieci i młodzieży biorących udział w konkursie prewencyjnym Jestem Bezpieczny oraz Turnieju Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego.

Pogarszające się warunki materialne i liberalizacja przepisów prawa stwarzają możliwości ujawniania się następujących zagrożeń:

- w sferze przestępczości kryminalnej trzeba liczyć się z dużą aktywnością elementu przestępczego, który będzie dążył do polepszenia swoich warunków bytowych przez dokonywanie przestępstw a w związku z powiększającą się znieczulicą społeczną, ujawniają się większe trudności z wykrywaniem sprawców przestępstw. Przestępstwa o tym charakterze mogą być również popełniane przez osoby nieletnie.
- brak pracy a wręcz niechęć do jej podjęcia może skutkować wzrostem przestępczości w sferze włamań, kradzieży i rozbojów.
- w sferze porządku publicznego mogą nastąpić zagrożenia związane z nadmiernym spożyciem alkoholu a co za tym idzie ze zwiększoną liczbą zakłóceń porządku, dewastacji mienia, zaśmiecania.
- szczególnie w szkołach może nasilić się rozprawianie i używanie wszelkich środków odurzających.

Praca policjantów w dalszym ciągu będzie kontynuacją dotychczas podejmowanych działań i koncentrować się będzie na zagadnieniach wymagających usprawnień w zakresie:

- podnoszenia efektywności pracy kryminalnej w celu podniesienia wykrywalności przestępstw;
- poprawy jakości czynności procesowych wykonywanych na miejscu zdarzenia;
- podniesieni wskaźnika skuteczności poprzez zwiększenie częstotliwości zastosowania tymczasowego zajęcia mienia ruch omowego;
- podejmowania stanowczych działań przy zabezpieczeniu ładu i porządku publicznego;
- zwiększenie represji w stosunku do osób popełniających wykroczenia porządkowe;
- poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a w szczególności w ujawnianiu nietrzeźwych kierujących;
- ujawnianiu większej liczby czynów zabronionych dokonywanych przez nieletnich;
- kierowanie służb patrolowych w miejsca najbardziej zagrożone przestępczością;
- nasilenie współpracy z instytucjami współdziałającymi,
- zwiększenie wykrywalności w wykroczeniach wnioskowych.

6. Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania

trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadania pomocy społecznej w powiecie realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie realizuje cele i zadania należące do kompetencji powiatu jak i zadania zlecone przez administrację rządową na podstawie ustaw:

- o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- o pomocy społecznej
- o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych
- o ochronie zdrowia psychicznego

W zakresie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Centrum realizuje zadania własne:

1. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych
2. zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo- wychowawczych
3. podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców
4. tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie
5. organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo- wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia w zakresie udzielania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie oraz udzielania pomocy w sporządzaniu i realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia w/w osób
6. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych
7. organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i dyrektorów placówek opiekuńczo- wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo- wychowawczej typu rodzinnego
8. organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia, specjalistycznego poradnictwa

zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich

9. prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rejestru o osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka
10. kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka; albo placówce opiekuńczo-wychowawczej
11. finansowanie:
  - świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo – wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo- terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych , na jego terenie oraz na terenie innego powiatu
  - pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo – wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo- terapeutyczne
  - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych ,prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego
12. sporządzanie sprawozdań rzeczowo- finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu Wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego
13. przekazywanie do biura informacji gospodarczej zaległości z tytułu nie ponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej
14. organizacja kompleksowego systemu pieczy zastępczej poprzez pracę zespołu do spraw rodzinnej pieczy zastępczej, do zadań w/w zespołu należy w szczególności:
  - prowadzenie naboru i kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnieniu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej

- współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z ośrodkami pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami pozarządowymi
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej
- dokonywanie okresowej oceny rodzin zastępczych
- prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą
- przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej
- organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych
- podejmowanie decyzji o przeniesieniu dzieci do innych form pieczy zastępczej
- opiniowanie przyznania pomocy pieniężnej na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka do rodzinnej pieczy zastępczej – jednorazowo; na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki jednorazowo lub okresowo; dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6 – 18 roku życia – raz w roku
- omawianie spraw dotyczących kontaktów dzieci z rodzicami biologicznymi
- omawianie sytuacji małoletnich kierowanych do placówek opiekuńczo-wychowawczych
- przygotowywanie corocznego sprawozdania z efektów pracy
- realizacja 3-letniego powiatowego programu dotyczącego rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, zawierającego między innymi coroczny limit rodzin zastępczych, opracowanie projektu w/w programu na lata następne
- zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego
- organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy
- sporządzanie do sądu sprawozdań o sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej

- bieżące informowanie kierownika o pracach zespołu.

Zadania zlecone z administracji rządowej:

1. realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
2. finansowanie pobytu w pieczy zastępczej cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Centrum realizuje następujące zadania własne powiatu z zakresu pomocy społecznej:

1. opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka- po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami
2. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa
3. przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno- wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz udzielanie pomocy w sporządzaniu i realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia w/w osób
4. pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno- wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze mających braki w przystosowaniu się
5. prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób
6. wnioskowanie – w zależności od występującego zapotrzebowania, w sprawach służących rozwojowi i tworzeniu infrastruktury społecznej
7. nadzór nad ośrodkiem interwencji kryzysowej
8. udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach beneficjentom pomocy społecznej
9. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu

10. doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu
11. podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych
12. sporządzanie bilansu potrzeb powiatu w zakresie pomocy społecznej
13. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego
14. sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej powiatu w zakresie pomocy społecznej.

Zadania zlecone z administracji rządowej:

1. pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia
2. prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi
3. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia
4. udzielanie cudzoziemcom, o których mowa w art. 5 a ustawy o pomocy społecznej, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej.

Centrum realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej:

1. opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
  - rehabilitacji społecznej,
  - przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
2. współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowaniu i realizacji programów, o których mowa wyżej,
3. udostępnianie, na potrzeby pełnomocnika rządu do spraw osób niepełnosprawnych, samorządu województwa oraz wojewody lubelskiego, informacji o realizacji programów i działań na rzecz osób niepełnosprawnych

4. podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności
5. opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa
6. współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej
7. dofinansowanie:
  - uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
  - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
  - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
  - likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
  - rehabilitacji dzieci i młodzieży,
  - dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Warsztatu Terapii Zajęciowej oraz sprawowanie nadzoru nad ich działalnością.

W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie Centrum realizuje zadania własne:

1. opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie
2. opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie
3. zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Zadania zlecone z administracji rządowej:

1. opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie .

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie realizuje również inne zadania przewidziane w odrębnych przepisach. W celu realizacji zadań Centrum współpracuje z organami administracji rządowej, samorządowej, sądem, organizacjami społecznymi, kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie w imieniu Starosty Parczewskiego, sprawuje nadzór nad działalnością rodzinnej pieczy zastępczej, jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, oraz ośrodków wsparcia i domu pomocy społecznej.

Zadania pomocy społecznej w gminach powiatu parczewskiego wykonuje 7 ośrodków pomocy społecznej w tym:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębowej Kłodzie
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłoni
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Parczewie
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Podedwórz
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siemieniu
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy

Jednostki te realizują również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych. Należą do nich w szczególności: ustawa o świadczeniach rodzinnych i ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawa o powszechnym ubezpieczeniu społecznym oraz ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Prawo do wsparcia udzielanego przez ośrodek pomocy społecznej mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych.

W wykonywaniu zadań ośrodki pomocy społecznej współdziałają z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną.

Celem pomocy społecznej jest w szczególności przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, praca socjalna, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych

potrzeb. Funkcjonujące na terenie powiatu parczewskiego ośrodki pomocy społecznej udzielały wsparcia potrzebującym mieszkańcom swoich gmin, a także wypłacały świadczenia w postaci zasiłków rodzinnych, zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez ośrodki pomocy społecznej na realizację zadań w latach 2012-2014.

Tabela 14. Środki finansowe wydatkowane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2012-2014

Wielkość wydatków	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Ogółem	18 679 917,82	19 036 889,65	19 096 237,48
W tym na świadczenia pomocy społecznej	5 950 658,36	7 114 873,85	7 240 023,44
W tym na świadczenia rodzinie	12 349 557,46	11 544 942,80	11 442 996,04
Na zadania własne gminy	6 228 340,16	7 372 553,85	7 494 613,01
Na zadania zlecone gminy	12 451 577,66	11 664 335,80	11 601 624,47

Źródło: Dane przekazane przez ośrodki pomocy społecznej z powiatu parczewskiego

W latach 2012 - 2014 wysokość środków finansowych przeznaczonych przez ośrodki pomocy społecznej na pomoc mieszkańcom gmin powiatu parczewskiego ogółem uległa nieznacznemu wzrostowi.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gmin powiatu objętych przez ośrodki wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2012 - 2014.

Tabela 15. Beneficjenci pomocy społecznej w gminach powiatu w latach 2012-2014

Wskaźnik	2012 r.	2013 r.	2014 r.
-----------------	----------------	----------------	----------------

liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	3 557	3 635	3466
liczba rodzin	1922	1971	1880
liczba osób w rodzinach	6130	6234	5901

Źródło: Dane przekazane przez ośrodki pomocy społecznej z powiatu parczewskiego

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014 ulegała zmianie z roku na rok (6130 osób w rodzinach w 2012 roku, 6234 osób w rodzinach w 2013 roku, 5901 osób w rodzinach w 2014 roku). Wpływ na taką sytuację mogło mieć m.in. niskie kryterium dochodowe obowiązujące przy ubieganiu się o wsparcie, które zawęziło liczbę osób uprawnionych do korzystania z pomocy oraz pogarszająca się sytuacja na rynku pracy wynikająca min. z kryzysu ekonomicznego, który objął swym zasięgiem państwa Unii Europejskiej, gdyż przy początkowej tendencji wzrostowej wskaźnika z roku 2012 na 2013 nastąpił jego spadek w roku 2014.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców powiatu objętych pomocą społeczną w 2014 roku wykazała, że największą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Ci z nich, którzy bezpośrednio korzystali ze wsparcia, otrzymywali pomoc głównie w postaci zasiłków okresowych, celowych, zasiłków na zakup żywności. Znacznie mniejsze, choć spore, grupy reprezentowały osoby w wieku nauki szkolnej korzystające z pomocy w formie posiłków i osoby w wieku poprodukcyjnym korzystające z pomocy w formie zasiłku stałego, zasiłków celowych i usług opiekuńczych.

Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w powiecie według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę w 2014 roku stanowiły osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo. Obecność tych osób w gronie beneficjentów pomocy społecznej należy tłumaczyć uzyskiwaniem przez nie niskich dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu parczewskiego za lata 2012-2014.

Tabela 16. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

Powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Ubóstwo	995	1236	1181	3561	3863	3704
Bezdomność	9	10	8	9	10	9
Potrzeba ochrony macierzyństwa	149	176	173	723	825	859
Bezrobocie	930	1074	1028	3273	3384	3266
Niepełnosprawność	497	672	541	1385	2166	1514
Długotrwała lub ciężka choroba	638	755	819	1911	2210	2329
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	302	353	384	1647	1357	1560
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	135	134	107	319	317	306
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	21	23	22	34	36	39
Zdarzenie losowe	9	8	9	27	21	22
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane przekazane przez ośrodki pomocy społecznej z powiatu parczewskiego

W latach 2012-2014 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej było ubóstwo oraz bezrobocie. Ważnymi przyczynami udzielania pomocy były również: długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność i potrzeba ochrony macierzyństwa.

7. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym określa zakres i zadania powiatu w obszarze wspierania osób niepełnosprawnych. Powiat jest dysponentem środków umożliwiających realizację działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Od 2002 roku władze samorządu powiatowego są zobowiązane do przygotowania i wprowadzenia w życie powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Realizując zapisy ustawy powiat posiada Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Parczewskim na lata 2013- 2015 uchwalony przez Radę Powiatu w Parczewie 28 grudnia 2012 roku.

Cele strategiczne programu to:

- 1) bieżące diagnozowanie potrzeb środowiska osób niepełnosprawnych,
- 2) stworzenie warunków do pełnej rehabilitacji zdrowotnej, społecznej i zawodowej,
- 3) dążenie do integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem z wykorzystaniem lokalnego potencjału,
- 4) wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym,
- 5) doskonalenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym,
- 6) zintegrowanie działań samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych,
- 7) wprowadzanie rozwiązań, zgodnie ze standardami Unii Europejskiej

W strukturach Starostwa Powiatowego w Parczewie funkcjonuje Powiatowy Zespół ds. Orzekania Niepełnosprawności. Realizuje on zadania wynikające z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności z dnia 15 lipca 2003 roku.

Tabela 17. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2012 - 2014

	2012	2013	2014
Dzieci do 16 roku życia	109	119	120
Osoby dorosłe	709	704	637

Razem	818	823	757
Stopień znaczny	198	173	134
Stopień umiarkowany	284	325	285
Stopień lekki	227	206	218

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania Niepełnosprawności

Bardzo trudno jest określić dokładną liczbę osób niepełnosprawnych w skali powiatu, gdyż nie wszystkie osoby niepełnosprawne są zainteresowane przekazywaniem takiej informacji oraz nie ma bezpośredniego systemu przepływu informacji pomiędzy organami orzekającymi, które weryfikowałyby i udostępniały takie dane.

Na terenie Powiatu Parczewskiego, oprócz instytucji samorządowych, szczególną aktywnością wykazują się organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, które realizując swoje cele statutowe aktywnie włączają się w prace nad poprawą jakości życia osób niepełnosprawnych.

W zbiorowości osób niepełnosprawnych funkcjonuje również grupa osób niepełnosprawnych tylko biologicznie, tj. takich, które nie posiadają orzeczenia, ale mają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla swojego wieku. Liczba takich osób w Powiecie Parczewskim jest niemożliwa do określenia.

Liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w gminach Powiatu Parczewskiego ze względu na niepełnosprawność obrazuje poniższe zestawienie:

Tabela 18. Ilość osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014

Powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014

Niepełnosprawność	497	672	541	1385	2166	1514
-------------------	-----	-----	-----	------	------	------

Źródło: Dane przekazane przez ośrodki pomocy społecznej z powiatu parczewskiego

Powiatowy Urząd Pracy w Parczewie prowadzi pośrednictwo pracy dla zarejestrowanych osób (w tym niepełnosprawnych), a w razie braku możliwości zapewnienia odpowiedniego zatrudnienia, świadczy usługi poradnictwa zawodowego, inicjuje, organizuje i finansuje szkolenia bezrobotnych i innych uprawnionych osób oraz przyznaje i wypłaca stypendia szkoleniowe a także dofinansowuje tworzenie nowych miejsc pracy, udziela dotacji na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, przyznaje i wypłaca świadczenia z tytułu bezrobocia. Wymienione usługi i instrumenty rynku pracy dotyczące aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych finansowane są z różnych źródeł, w zależności od statusu osoby niepełnosprawnej. Osoby niepełnosprawne - bezrobotne, korzystać mogą ze środków Funduszu Pracy lub Europejskiego Funduszu Społecznego, zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Natomiast osoby niepełnosprawne poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu, korzystać mogą ze środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Ponadto Powiatowy Urząd Pracy w Parczewie dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu oraz niepełnosprawnych bezrobotnych co roku organizuje spotkania indywidualne i grupowe, które mają na celu poinformowanie o możliwościach i zasadach kierowania na aktywne formy wsparcia ze środków finansowych, jakimi dysponuje Urząd Pracy w danym roku.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie, jako jednostka organizacyjna samorządu powiatowego, realizuje zadania dotyczące także osób niepełnosprawnych. Zadania te wynikają z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Do zadań na rzecz osób niepełnosprawnych realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie należą:

- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych
- dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych
- dofinansowanie do likwidacji barier technicznych
- dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się
- dofinansowania do zakupu środków ortopedycznych i przedmiotów pomocniczych
- dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego
- dofinansowanie do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych

- dofinansowanie działalności WTZ
- pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym
- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej
- pomoc w likwidacji bariery transportowej
- pomoc w likwidacji barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym
- likwidacja barier w poruszaniu się.

W latach 2008- 2014 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie realizowało projekt systemowy „Lepszy start w dorosłe życie”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Uczestnikami projektu w latach 2010 - 2014 było 220 osób niepełnosprawnych a łączny koszt poniesiony na ich aktywizację społeczno- zawodową wyniósł 1 254 803,06 zł.

Na terenie Powiatu Parczewskiego funkcjonuje placówka sprawująca całodobową opiekę, przeznaczona dla osób przewlekle psychicznie chorych. Jest to Dom Pomocy Społecznej w Kalince. Dom Pomocy Społecznej w Kalince jest jednostką organizacyjną Powiatu Parczewskiego, zapewniającą całodobową opiekę kobietom i mężczyznom przewlekle psychicznie chorym. Dom dysponuje 92 miejscami. Przy Domu Pomocy Społecznej w Kalince działa Stowarzyszenie Integracji Społecznej „Bone Corda”. Członkowie Stowarzyszenia swoją pracą wspierają personel placówki w czasie zajęć terapeutycznych, wycieczek i innych spotkań okolicznościowych.

Na terenie Powiatu Parczewskiego znajduje się Niepubliczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy TULMED z siedzibą w Tulnikach, który jest zakładem stacjonarnym udzielającym całodobowych świadczeń zdrowotnych, obejmujących swoim zakresem leczenie, pielęgnację i rehabilitację osób niepełnosprawnych wymagających hospitalizacji oraz zapewnia pomieszczenia, rehabilitację i wyżywienie odpowiednie do stanu zdrowia chorych.

Usługi specjalistyczne dla osób dorosłych przewlekle psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo na terenie powiatu świadczy Środowiskowy Dom Samopomocy w Laskach. Od 2002 roku Środowiskowy Dom Samopomocy funkcjonował w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Parczewie, a od 1 stycznia 2012 roku jest samodzielną jednostką budżetową gminy Parczew.

Na mocy porozumień zawartych z wójtami poszczególnych gmin, z usług ośrodka korzystają osoby niepełnosprawne z gminy Parczew, Dębowa Kłoda i Siemień.

Na terenie Powiatu Parczewskiego funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Caritas Diecezji Siedleckiej. Do warsztatu uczęszcza 30 osób niepełnosprawnych z terenu powiatu parczewskiego, w tym 12 osób z gminy Parczew, 6 osób z gminy Jabłoń, 6

osób z gminy Siemień, 4 osoby z gminy Milanów oraz 1 osoba z gminy Dębowa Kłoda, 1 osoba Powiatu Radzyńskiego.

Warsztat realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzające do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika niezbędne do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku, wynikające z Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 roku w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Parczewie od 2008 roku prowadzi wczesne wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki szkolnej. Co roku z takiej formy pomocy korzysta u nas ok. 20 dzieci z całego powiatu. Każdego roku w ofercie Poradni jest propozycja organizacji grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych (dotychczas rodzice nie zgłaszali chęci uczestnictwa).

8. Problemy uzależnień i przemoc w rodzinie

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia. Natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane, jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań. Przemoc w rodzinie jest z kolei patologią mającą w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 19. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Wskaźnik		W Polsce	W gminie do 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	Około 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło: Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Poniższa tabela obrazuje wielkość wydatków na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminach powiatu parczewskiego w okresie 2012- 2014.

Tabela 20. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014

Wielkość wydatków	2012 r.	2013 r.	2014 r.
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów	409 174,79	202 305,88	432 744,71

alkoholowych			
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów	92 989,45	94 269,78	89 213,99
narkomanii			
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	0	850	0
razem	502 164,24	297 425,66	521 958,70

Źródło: Dane przekazane przez gminy powiatu parczewskiego

By skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Na szczeblu powiatowym działania te wyznaczane są w ramach powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Powiat Parczewski posiada Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Działań Profilaktycznych w Powiecie Parczewskim na lata 2014- 2020 przyjęty uchwałą Rady Powiatu w Parczewie 29 listopada 2013 roku. Program stanowi strategię postępowania wobec problemu przemocy w rodzinie oraz zakłada podejmowanie kompleksowych działań ukierunkowanych zarówno na ochronę ofiar przemocy jak i programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców stosujących przemoc.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie z elementami agresji, zmniejszają opór przed agresywnym zachowaniem, zaburzają poglądy na temat sposobów rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania. Olbrzymie koszty przemocy domowej ponoszą zarówno jednostki, jak i społeczeństwo. Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

Zadania powiatu (własne i zlecone) zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są następujące:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej
- 5) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie
- 6) opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zgodnie z obowiązującą ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie każda gmina powołuje Zespół Interdyscyplinarny, w którego skład, wchodzi przygotowani do skutecznego zajmowania się problematyką przemocy specjaliści. Zadaniem Zespołu jest kompleksowe zajmowanie się rodzinami oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, poinformowanie o tym odpowiednich służb. Zespół Interdyscyplinarny zajmuje się również zbieraniem i przekazywaniem informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie, jak również gromadzeniem informacji na temat miejsc, osób i możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie tworzenia nowych miejsc pomocy dla osób krzywdzonych. Zespoły Interdyscyplinarne inicjują działania zmierzające do podniesienia kwalifikacji osób mających w swojej pracy kontakt z ofiarami i sprawcami przemocy.

Tabela 21. Wykaz działalności zespołów interdyscyplinarnych w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012- 2013

L.p.	Nazwa gminy	Liczba osób objętych pomocą ze względu na przemoc	Liczba postępowań gdzie była prowadzona	gdzie była procedura
------	-------------	---	---	----------------------

„Niebieskich kart”					
1.	Sosnowica	Ogółem	13	Ogółem	5
		Rok 2012	6	Rok 2012	2
		I półrocze 2013	7	I półrocze 2013	3
2.	Siemień	Ogółem	14	Ogółem	2
		Rok 2012	10	Rok 2012	0
		I półrocze 2013	4	I półrocze 2013	2
3.	Parczew	Ogółem	55	Ogółem	20
		Rok 2012	38	Rok 2012	14
		I półrocze 2013	17	I półrocze 2013	6
4.	Milanów	Ogółem	3	Ogółem	8
		Rok 2012	3	Rok 2012	4
		I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	4
5.	Podedwórze	Ogółem	2	Ogółem	5
		Rok 2012	2	Rok 2012	2
		I półrocze 2013	2	I półrocze 2013	3
6.	Jabłoń	Ogółem	1	Ogółem	1
		Rok 2012	0	Rok 2012	0
		I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	1

7.	Dębowa Kłoda	Ogółem	1	Ogółem	1
		Rok 2012	0	Rok 2012	0
		I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	1

Źródło: Dane przekazane przez Zespoły Interdyscyplinarne

Na podstawie danych statystycznych uzyskanych z Zespołów Interdyscyplinarnych w powiecie parczewskim łącznie objęto pomocą 89 osób. Umieszczone dane w tabelach pochodzą z 2012 roku i I półrocza 2013 roku. Najwięcej osób, które korzystają z pomocy jest w gminie Parczew (55osób), najmniej w gminie Jabłoń i Podedwórze (po 1 osobie). W pozostałych gminach liczba takich osób waha się od 2 do 14. W tabeli została także umieszczona liczba postępowań gdzie była prowadzona procedura „Niebieskie Karty”. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Poniżej przedstawiono również dane pozyskane z Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odnośnie liczby osób uzależnionych od alkoholu stosujących przemoc, które skorzystały z pomocy terapeutycznej, liczby osób stosujących przemoc skierowanych na badania w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu oraz liczby wniosków o wszczęcie postępowania skierowanych do sądu.

Tabela 22. Dane Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

L.p.	MOPS/OPS/ Gmina	Liczba osób uzależnionych alkoholu stosujących przemoc skorzystały z terapii rehabilitacji dla osób uzależnionych alkoholu	osób od przemocy które skorzystały z pomocy i osób od	Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie na biegłych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu	Ilość do sądu o postępowania	kierowanych wniosków wszczęć
1.	Sosnowica	Ogółem	0	Ogółem	1	ogółem
		Rok 2011	0	Rok 2011	1	Rok 2011
						1

	Rok 2012	0	Rok 2012	1	Rok 2011	1	
	I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	1	
2.	Siemień	Ogółem	1	Ogółem	4	Ogółem	3
	Rok 2011	0	Rok 2011	0	Rok 2011	1	
	Rok 2012	1	Rok 2012	3	Rok 2012	0	
	I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	2	
3.	Parzew	Ogółem	17	Ogółem	39	Ogółem	32
	Rok 2011	13	Rok 2011	18	Rok 2011	16	
	Rok 2012	4	Rok 2012	17	Rok 2012	15	
	I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	4	I półrocze 2013	1	
4.	Milanów	Ogółem	0	Ogółem	5	Ogółem	1
	Rok 2011	0	Rok 2011	2	Rok 2011	1	
	Rok 2012	0	Rok 2012	0	Rok 2012	0	
	I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	3	I półrocze 2013	0	
5.	Podedwórze	Ogółem	4	Ogółem	0	Ogółem	0
	Rok 2011	0	Rok 2011	0	Rok 2011	0	
	Rok 2012	2	Rok 2012	0	Rok 2012	0	
	I półrocze 2013	2	I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	0	

6.	Jabłoń	Ogółem	9	Ogółem	5	Ogółem	8
		Rok 2011	4	Rok 2011	3	Rok 2011	3
		Rok 2012	4	Rok 2012	2	Rok 2012	4
		I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	0	I półrocze 2013	1
7.	Dębowa Kłoda	Ogółem	1	Ogółem	1	Ogółem	0
		Rok 2012	0	Rok 2012	0	Rok 2012	0
		I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	1	I półrocze 2013	0

Źródło: Dane przekazane przez GKRPA

Podjmując działania w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie policjanci Komendy Powiatowej Policji w Parczewie w 2014 roku ściśle współpracowali z Zespołami Interdyscyplinarnymi poszczególnych gmin powiatu, podejmując jednocześnie działania zapobiegawcze wspólnie z członkami grup roboczych, powołanych do rozpoznania i eliminowania przemocy w konkretnych rodzinach. Funkcjonariusze KPP w Parczewie na bieżąco realizowali zadania wynikające z porozumienia dot. funkcjonowania telefonu interwencyjnego dla osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie oraz procedur współpracy służby kuratorskiej i Policji w stosunku do osób, wobec których wykonywane jest orzeczenie sądu w związku z popełnieniem czynów karalnych polegających na stosowaniu przemocy lub groźby bezprawnej.

W 2014 roku w rodzinach na terenie poszczególnych gmin powiatu parczewskiego, w związku ze zgłoszeniami mieszkańców, przeprowadzonych zostało 499 interwencji tzw. Domowych. Jest to o 61 interwencji mniej niż w roku 2013. Niemniej jednak, w związku ze stwierdzeniem różnych form przemocy w rodzinie, policjanci sporządzili 254 „Niebieskie Karty”, które zostały przekazane do poszczególnych Zespołów Interdyscyplinarnych w gminach. Liczba sporządzonych Niebieskich Kart znacząco wzrosła w stosunku do 2013 roku, z 56 w roku ubiegłym do 254 w roku 2014.

Omawianą problematykę przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela 23. Interwencje domowe i ujawniona przemoc domowa w poszczególnych gminach

Gmina	Interwencje domowe	Niebieskie karty
-------	--------------------	------------------

	2013	2014	2013	2014
Parczew miasto	171	163	14	69
Parczew gmina	58	65	8	37
Dębowa Kłoda	41	40	5	27
Jabłoń	40	42	7	21
Milanów	50	42	3	24
Podedwórze	26	23	5	8
Siemień	92	58	6	37
Sosnowica	82	66	8	31
Razem	560	499	56	254

Źródło: Dane własne powiatu

9. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych

Bardzo ważną w życiu dziecka jest potrzeba bezpieczeństwa, akceptacji i troski rodzicielskiej. Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych zapewnia się wsparcie prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez działania instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających. Dla prawidłowego rozwoju dziecka niezbędnym jest zapewnienie mu właściwej opieki w rodzinie naturalnej lub warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, które w niej występują.

Liczbę osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych obrazuje poniższe zestawienie.

Tabela 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie gmin powiatu parczewskiego.

Powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	302	353	384	1647	1357	1560

Źródło: Dane przekazane przez OPS.

Jak pokazują powyższe wskaźniki liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu parczewskiego powiększa się z roku na rok.

Znaczną część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi. Niejednokrotnie niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości. Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest z pozbawieniem dzieci, trwale lub przejściowo, szans przebywania i wychowywania we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo - wychowawczych. Rodzina dysfunkcyjna nie spełnia podstawowych zadań, nie zapewnia odpowiedniego klimatu emocjonalnego, nie zaspokaja potrzeb materialnych, duchowych, nie daje zaplecza dla zaspokojenia potrzeb psychicznych czy choćby warunków realizacji podstawowego obowiązku szkolnego. Niekorzystnymi skutkami marginalizacji i wykluczenia społecznego rodzin dysfunkcyjnych są m.in. konflikty z prawem, trudności w nauce, nieumiejętne wykorzystanie czasu wolnego, rozluźnienie więzi rodzinnych, brak motywacji do dalszej nauki, samorozwoju, brak samoakceptacji, problemy zdrowotne, izolacja, zanik ambicji, trudności wychowawcze, poczucie niższości, przemoc w rodzinie, osamotnienie, wzrost zachowań patologicznych, negatywne wzorce dla dzieci, konflikty rodzinne. Jeżeli zdarzy się, że mimo wsparcia udzielonego rodzinie, w sytuacji gdy wszelkie sposoby pomocy nie przyniosą wymiernego i oczekiwanego rezultatu, w przypadku gdy nie będzie szans na zmianę funkcjonowania rodziny biologicznej, należy wówczas dążyć do uregulowania sytuacji prawnej dziecka oraz w ostateczności pozbawienia rodziców władzy

rodzicielskiej. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania opieki nad dzieckiem poza rodziną naturalną.

10. Starzenie się społeczeństwa

Od początku lat 90 XX wieku obserwujemy postępujący proces starzenia się społeczeństwa polskiego. Wyraża się on głównie wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym i zmniejszającą się liczbą ludności w wieku przedprodukcyjnym. W najbliższych dwudziestu latach nastąpi przyspieszenie tego procesu. Przewidywane zmiany demograficzne wymagają podjęcia nowych zadań w polityce społecznej i gospodarczej Polski. Starość nie jest pojęciem jednoznacznym. Różnie można określać początek tego okresu zarówno w życiu jednostek, jak i całych zbiorowości. W demografii starość jednostek dzieli się na: młodszy wiek poprodukcyjny (60 - 69 lat), starszy wiek poprodukcyjny (70 - 79 lat) oraz starość sędziwą (powyżej 80 lat). Proces starzenia się społeczeństwa polega na wzroście liczby osób w starszym wieku i ich udziału w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym spadku liczby i udziału dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności.

Przewiduje się, że populacja mieszkańców Europy, która stanowi ok. 10% ludności świata, za 50 lat zmniejszy się do 5%. Według prognozy na 2025 rok ponad 24% populacji Polaków stanowić będą emeryci.

Na zjawisko starzenia się ludności wpływa pośrednio szereg czynników, jak np. poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom pomocy społecznej i ochrony zdrowia, wykształcenie ludności oraz polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma więc nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zmniejszenie aktywności zawodowej, zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Wymusza to działania ze strony powiatu w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Dłuższe ludzkie życie jest zjawiskiem pozytywnym pod warunkiem, że na osoba starsza zachowa zdrowie i sprawność fizyczną. Wzrost odsetka osób w wieku emerytalnym stanowi też wyzwanie dla polityki socjalnej powiatu, pojawia się bowiem potrzeba budowania specjalnych programów gwarantujących dostęp do specjalistycznych usług socjalnych i zdrowotnych, sprzyjających zdrowemu starzeniu się oraz takich, które sprawią, że ich życie będzie społecznie i ekonomicznie użyteczne. Wydłużenie czasu życia stanowi niewątpliwie pożądane osiągnięcie cywilizacyjne, związane ze wzrostem poziomu życia, postępem medycyny i funkcjonowaniem systemu zabezpieczenia społecznego. Równocześnie jednak stwarza poważne problemy ekonomiczne, społeczne i kulturowe.

Społeczne skutki procesu starzenia się to nie tylko problem rosnących kosztów zabezpieczenia społecznego, lecz również opieki zdrowotnej oraz tzw. opieki długoterminowej (pielęgnacja). W związku ze starzeniem się społeczeństwa wzrośnie zapotrzebowanie na lekarzy geriatrów. Na poziomie indywidualnym dla seniorów ważne jest zagospodarowanie czasu, wykorzystanie ich doświadczenia zawodowego i życiowego, ich chęci bycia użytecznym, możliwość podniesienia poziomu życia dzięki dodatkowym, nawet niewielkim, dochodom. Funkcjonowanie seniorów w rodzinach podnosi poczucie solidarności międzypokoleniowej. Ich nieodpłatna działalność społecznie użyteczna, zarówno wobec rodziny jak i wobec osób trzecich pozwala im czuć się potrzebnymi rodzinie bądź szerszemu środowisku, co pozytywnie wpływa na ich samoocenę i nastraja pozytywnie wobec wyzwań codzienności. Działania władz wobec najstarszej warstwy społeczeństwa powinny być ukierunkowane na wzmacnianie aktywności tych ludzi, poprzez stwarzanie odpowiednich przesłanek instytucjonalnych i prawnych. Ubóstwo jest w grupie seniorów zdecydowanie rzadsze niż wśród rodzin wychowujących dzieci. Seniorzy stabilizują popyt rynkowy. Cechują się najniższą spośród wszystkich dorosłych skłonnością do popełniania przestępstw, najrzadziej są sprawcami wypadków komunikacyjnych.

Satysfakcjonujące starzenie się wiąże się z trzema czynnikami: niskim poziomem niepełnosprawności, samodzielnym funkcjonowaniem fizycznym i umysłowym oraz aktywnym zaangażowaniem i zainteresowaniem życiem.

Sytuacja ta wymusza konieczność:

- podjęcia działań na rzecz poprawy sytuacji materialnej osób starszych
- przeciwdziałania postępującej niesprawności psychofizycznej
- przeciwdziałania poczuciu osamotnienia osób starszych
- angażowania osób starszych w życie społeczności lokalnych
- dbałość o stan zdrowia osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju badań profilaktycznych.

Osoby starsze w znacznej większości są osobami sprawnymi umysłowo i fizycznie, pragnącymi normalnie funkcjonować w społeczeństwie. Borykają się one z różnorodnymi problemami związanymi z aktywnym uczestnictwem w życiu rodzinnym, zawodowym i kulturalnym. Na terenie powiatu parczewskiego jest niewiele ofert dla seniorów w zakresie możliwości korzystania z usług i szerokiej oferty proponowanej zarówno przez instytucje, jak i organizacje pozarządowe.

11. Analiza SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną

z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku strategii Rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu powiatu, gmin, organizacji pozarządowych i obejmuje następujące obszary, które w procesie diagnostyczno - analitycznym zostały wyróżnione jako kluczowe dla rozwiązywania problemów społecznych w perspektywie czasowej 2016 - 2023:

- **bezrobocie i ubóstwo**
- **rodzina, dziecko i młodzież**
- **uzależnienia i przemoc w rodzinie**
- **starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność**
- **kapitał społeczny i ludzki.**

BEZROBOCIE I UBÓSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań mających na	<ul style="list-style-type: none"> • mała liczba osób zarejestrowanych

<p>celu ograniczenie zjawiska bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet i osób w wieku 45 lat i więcej</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia • upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • upowszechnianie informacji o usługach pośrednictwa zawodowego oraz szkoleniach • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych • przeciwdziałanie służb społecznych ubóstwu w powiecie 	<p>niepełnosprawnych (nie chcą się zaangażować, nie chcą korzystać z oferty)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się liczba osób powyżej 60 roku życia • zwiększająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych • mała liczba dużych i średnich zakładów pracy • małe środki na aktywizację osób bezrobotnych • mała liczba ofert pracy • brak doświadczenia zawodowego osób bezrobotnych • duża liczba osób bez kwalifikacji zawodowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • posiadanie przez bezrobotnych wystarczającej wiedzy o dostępnych ofertach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach • korzystanie z dostępu do europejskich rynków pracy • możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom z funduszy zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poziomu bezrobocia • występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia • rosnąca liczba osób bezrobotnych wymagająca aktywizacji • zbyt mała liczba inwestorów • trudności w znalezieniu zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież • zwiększające się koszty pracy

RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zapobieganie dysfunkcjom rodzin • prowadzenie efektywnej pracy socjalnej • analizowanie potrzeb rodzin, dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom koordynacji działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież • ograniczona oferta możliwości

<p>i młodzieży w powiecie</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie rodzinom poradnictwa specjalistycznego • wykształcona, kreatywna kadra pedagogiczna • dobra współpraca pomiędzy instytucjami (szkoły, poradnie, świetlica) • dobra oferta zajęć pozalekcyjnych • zaangażowani rodzice • specjaliści w placówkach (pedagog, psycholog, logopeda) • dobre warunki lokalowe i zaplecze sportowo- rekreacyjne 	<p>spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczone środki na edukację • niewydolni i bierni rodzice • niewystarczająca oferta edukacyjna dla uczniów niepełnosprawnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiednia dostępność szkół na terenie powiatu • możliwość kontynuowania przez młodzież nauki • zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych • rosnąca świadomość zdrowotna mieszkańców • możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań instytucji wspierających te grupy • istnienie w powiecie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymująca się liczba rodzin dysfunkcyjnych w powiecie • utrudnione warunki do prowadzenia pracy socjalnej • niewystarczający dostęp do placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży • ograniczona liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania wolnego czasu • wzrost przestępczości wśród osób nieletnich • niski poziom poczucia bezpieczeństwa wśród rodzin z dziećmi • wyludnianie się powiatu • niestabilność przepisów oświatowych

UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczona działalność terapeutyczna i rehabilitacyjna w obszarze uzależnień • brak diagnozy kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży

<p>w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych, co do zagrożenia uzależnieniami • rosnąca świadomość dzieci i młodzieży, co do zagrożeń uzależnieniami 	<ul style="list-style-type: none"> • obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej w powiecie • zwiększająca się liczba rodzin potrzebujących wsparcia psychospołecznego i prawnego • rosnąca liczba osób, w stosunku, do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • zwiększająca się liczba rodzin objętych poradnictwem i interwencją z powodu przemocy w rodzinie

STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy • dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników świadczących osobom starszym i niepełnosprawnym usługi 	<ul style="list-style-type: none"> • brak działań inicjujących powstawanie w powiecie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych • ograniczona działalność

<p>opiekuńcze</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowaniu opieki nad pochodzącymi z nich osobami starszymi i niepełnosprawnymi • kierowanie osób wymagających całodobowej opieki do zakładów opiekuńczo leczniczych, domów pomocy społecznej • podnoszenie poziomu życia osób starszych i niepełnosprawnych w powiecie • uwrażliwianie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych • funkcjonowanie na terenie powiatu DPS i ŚDS i organizacji pozarządowych, ZOL 	<p>prozdrowotna wśród osób starszych</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające działania w celu poprawy sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym i niepełnosprawnym codzienne życie • brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych • brak działań inicjujących wolontariat na rzecz osób starszych oraz niepełnosprawnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • posiadanie przez osoby starsze i niepełnosprawne wiedzy o dostępnych formach pomocy • możliwość skorzystania przez osoby starsze i niepełnosprawne z pomocy ze strony rodziny • wzrost ilości programów wspierających działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca liczba osób starszych i niepełnosprawnych potrzebujących usług opiekuńczych • niewystarczająca ilość grup i instytucji wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych • marginalizowanie problemów i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych • nieodpowiadająca potrzebom osób starszych i niepełnosprawnych infrastruktura techniczna w powiecie

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego • informowanie beneficjentów systemu 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone działania inicjujące wolontariat w powiecie • niewystarczająca ilość projektów społecznych realizowanych na terenie powiatu w stosunku do kwestii społecznych

<p>pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawianie jakości obsługi klientów instytucji pomocy i integracji społecznej • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej • uświadamianie władzom powiatu roli i potrzeb sektora pomocy społecznej • przeciwdziałanie negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze wykwalifikowana kadra pomocy społecznej • odpowiednia wiedza na temat problemów społecznych w powiecie • posiadanie przez beneficjentów systemu pomocy społecznej wiedzy o dostępnych formach wsparcia • odpowiednia jakość obsługi klienta systemu pomocy społecznej • zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • popadanie przez pracowników pomocy społecznej w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego • nieodpowiednio finansowany system pomocy społecznej • niska liczba wolontariuszy świadczących pomoc

12. Podsumowanie diagnozy

Diagnoza przeprowadzona w ramach Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Parczewskiego obejmowała kilkanaście zagadnień. Jej wyniki posłużyły, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu powiatowego, do opracowania założeń polityki społecznej powiatu na lata 2016-2023. Zostały one przedstawione w części programowej Strategii i zawierają działania, które powinny przyczynić się do zminimalizowania problemów społecznych tak występujących w powiecie obecnie, jak i w najbliższych latach. Działania te są wyznaczone w następujących obszarach:

1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu oraz zapobieganie ich skutkom poprzez:

- wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy
- zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego
- wielowymiarowa pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym
- promowanie innowacji i przedsiębiorczości.

2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży poprzez:

- wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania
- pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju
- przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu a w szczególności rodzin z dziećmi.

3. Utrzymanie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym poprzez:

- usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki
- ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych.
- wykorzystanie potencjału wiedzy osób starszych
- zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

4. Przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom i przemocy w rodzinie:

- wsparcie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie
- stworzenie systemu pomocy interdyscyplinarnej dla osób dotkniętych uzależnieniami i przemocą w rodzinie.

5. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego poprzez:

- doskonalenie kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej
- wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego
- współpracę z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

IV CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W części programowej Strategii zawierają się odpowiednio: misja i wizja powiatu w kontekście rozwiązywania problemów społecznych oraz wyznaczone do realizacji na lata 2016 - 2023 cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań. Ponadto przedstawiono także harmonogram wdrażania Strategii oraz działania na rzecz monitoringu i ewaluacji wdrażania Strategii.

1. Misja i wizja, cele oraz kierunki działań i harmonogram

Misja wyraża wartości, jakie należałoby w wyniku wdrażania Strategii osiągnąć. Natomiast wieloszczeblowy układ celów strategicznych określa ogólną orientację działań wspomagających rozwój (wybór drogi), kierunki rozwoju, dziedziny działań i zbiorcze zadania strategiczne określone mianem celów operacyjnych oraz szczegółowe zasady wspierania rozwoju.

Misja – to wyróżniona przyczyna, wiązka celów, która uzasadnia podjęcie działań dla rozwoju polityki społecznej. Misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z wartości preferowanych przez tę dziedzinę: postępu społecznego, wzrostu warunków życia i wyrównywania szans.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne Powiatu Parczewskiego oraz rolę i znaczenie powiatu w regionie misję Powiatu Parczewskiego w kontekście problematyki rozwiązywania problemów społecznych sformułowano następująco:

**WZMOCNIENIE I WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU SPOŁECZNOŚCI
LOKALNEJ W SFERZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO, SPOŁECZNEGO,
KULTURALNEGO I OŚWIATY ORAZ POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA
MIESZKAŃCÓW POWIATU PARCZEWSKIEGO**

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Realizacja misji i związanych z nią celów strategicznych nie jest aktem jednorazowym, ale długotrwałym procesem strategicznym. Mieszkańcy powiatu wraz z terytorium, które zamieszkują, tworzą wspólnotę zwaną samorządem terytorialnym.

Wizja organizacji stanowi pewne wyobrażenie tego, jak będzie ona wyglądała w przyszłości, jaką odegra rolę, jaką pozycję zajmie. Wytacza ogólny kierunek dla organizacji ale jest czymś dynamicznym, co może zmieniać się w czasie. Zawiera w sobie element marzycielski, jest wyzwaniem. Wizję Powiatu Parczewskiego w perspektywie czasowej do 2023 roku sformułowano w sposób następujący:

**POWIAT PARCZEWSKI PRZYJAZNY I INSPIRUJĄCY W SFERZE
GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ, OŚWIATOWEJ I KULTURALNEJ**

Rolą władz powiatu jest działanie na rzecz swojej wspólnoty samorządowej, tj. na rzecz jej mieszkańców. Dobro mieszkańców i służba im winna być głównym zamierzeniem każdego organu władzy samorządowej. Trudną rolą zarządzającego jest pogodzenie częstokroć rozbieżnych interesów mieszkańców powiatu.

Na podstawie dokonanej analizy SWOT i diagnozy obszarów problemowych wyróżniono następujące cele strategiczne, których osiągnięcie zaplanowano w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016- 2023:

1. Przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu na terenie Powiatu Parczewskiego oraz zapobieganie ich skutkom w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

2. Efektywne wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

3. Utrzymanie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

4. Przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom i przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Parczewskiego w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

5. Rozwój i promocja kapitału społecznego i ludzkiego w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

Określone w Strategii cele strategiczne i operacyjne wynikają z diagnozy potrzeb w zakresie polityki społecznej dokonanej na podstawie badania ankietowego mieszkańców gminy oraz wskaźników i statystyk dotyczących istotnych obszarów występowanie problemów społecznych.

CEL STRATEGICZNY NR 1

Przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu na terenie Powiatu Parczewskiego oraz zapobieganie ich skutkom w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

CELE OPERACYJNE

1. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
3. Wielowymiarowa pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.
4. Promowanie innowacji i przedsiębiorczości

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz współpraca w zakresie realizacji Programu Aktywizacja i Integracja (PAI).
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi w tym w oparciu o kontrakt socjalny i programy aktywności lokalnej.
3. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową i rzeczową udzielaną przez Ośrodek Pomocy Społecznej.
4. Wpływanie na dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
5. Opracowanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (min. PO WER, RPO WL, PAI).
6. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców powiatu.
2. Wsparcie osób ubogich pracą socjalną, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych i realizację programów aktywności lokalnej.
3. Promowanie wśród zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej.

4. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
5. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
6. Opracowanie, realizacja lub współdziałanie w realizacji programów na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.
7. Powiększenie zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych.
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ubogich oraz z kościołem i związkami wyznaniowymi.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi wykluczeniem społecznym, w tym w oparciu o kontrakt socjalny i programy aktywności lokalnej.
2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i zapewnienie im dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego.
3. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 4

1. Promocja i informowanie o możliwości pozyskania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy dla pracodawców.
2. Udzielanie jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej
3. Realizacja projektów o potencjale innowacyjnym w obszarze problematyki społecznej

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2016- 2023

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Starosta Powiatu Parczewskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie.

PARTNERZY

Powiatowy Urząd Pracy w Parczewie, Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy i integracji społecznej, ośrodki pomocy społecznej z terenu Powiatu Parczewskiego.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, Fundusz Pracy, inne programy, środki prywatne.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- wysokość stopy bezrobocia
- liczba osób bezrobotnych w powiecie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia
- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych
- liczba dzieci z rodzin objętych pomocą społeczną objętych wsparciem
- liczba rodzin opuszczających system pomocy społecznej
- liczba projektów o potencjale innowacyjnym wdrożonych na terenie powiatu
- liczba osób bezrobotnych które rozpoczęły działalność gospodarczą
- liczba akcji informacyjno- promocyjnych dotyczących możliwości pozyskania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy dla pracodawców

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie

sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 2

Efektywne wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

Szczegółowe działania w zakresie wspierania rodziny oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie zawierają powiatowe i gminne programy wspierania rodziny, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

CELE OPERACYJNE

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.
2. Pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.
3. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu a w szczególności rodzin z dziećmi

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
2. Promowanie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników socjalnych i pracowników placówek oświatowych i asystentów rodziny
3. Zatrudnianie asystentów rodziny oraz ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń.
4. Udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej przez powołane do tego instytucje
5. Zapewnienie rodzinom (w tym rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi) oraz osobom

samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego) i terapii rodzinnej.

6. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w powiecie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła oraz związków wyznaniowych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Podnoszenie, jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i zatrudnienie specjalistów oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt i programy nauczania.
2. Rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlice).
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, kół zainteresowań i udzielanie pomocy w nauce.
4. Organizowanie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych (np. w formie bezpłatnych zajęć), przyznawanie im stypendiów za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe.
5. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów niepełnosprawnych.
6. Wzbogacenie oferty dla dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych powiatu;
7. rozwijanie infrastruktury umożliwiającej dzieciom i młodzieży spędzanie czasu wolnego i zwiększenie jej bezpłatnej dostępności, organizowanie wypoczynku.
8. Rozszerzenie oferty pomocy specjalistycznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie rehabilitacji zdrowia.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Realizacja programów z zakresu profilaktyki przeciwdziałania przestępczości w tym wśród nieletnich.
2. Działania profilaktyczne i prewencyjne policji.
3. Realizacja akcji i kampanii promujących postawy i zachowania przyczyniające się do

poprawy bezpieczeństwa mieszkańców powiatu parczewskiego.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2016- 2023

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Starosta Powiatu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, Placówki Edukacyjne, Policja

PARTNERZY

PFRON, NFZ, organizacje pozarządowe działające na rzecz wspierania rodzin, dzieci i młodzieży oraz w obszarze edukacji.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba rodzin wspierających,
- liczba rodzin objętych wsparciem systemu pomocy społecznej,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba placówek oświatowych, świetlic socjoterapeutycznych oraz liczba dzieci i młodzieży objętych w ich ramach opieką,
- liczba uczniów szczególnie uzdolnionych objętych stypendium naukowym
- liczba projektów skierowanych do dzieci i młodzieży w zakresie alternatywnych form spędzania czasu wolnego
- ilość uczniów biorących udział w olimpiadach na szczeblu powiatowym

i wojewódzkim

- liczba programów z zakresu profilaktyki przeciwdziałania przestępczości
- akcji i kampanii promujących postawy i zachowania przyczyniające się do poprawy bezpieczeństwa

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 3

Utrzymanie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

CELE OPERACYJNE

1. Aktywizowanie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki oraz wykorzystanie potencjału wiedzy osób starszych.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w powiecie parczewskim.
3. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym zgodnie z przepisami obowiązującego prawa.
3. Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu

codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, opiekę zdrowotną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem

4. Tworzenie dziennych domów pomocy społecznej

5. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym poprzez organizowanie cyklicznych imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek, podjęcie działań w kierunku zwiększania ilości i wspierania klubów seniora.

6. Zwiększenie dostępu osób starszych do informacji o możliwych formach wsparcia.

7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych oraz z kościołem w opracowaniu wspólnych obszarów działania.

8. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych.

2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi.

3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych będących w wieku aktywności zawodowej.

4. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

4. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach, m.in. poprzez wykorzystanie sieci Internet.

6. Przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez podejmowanie inicjatyw umożliwiających ich integrację

7. Zwiększanie dostępności wsparcia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

8. Inicjowanie współpracy w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

10. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby niepełnosprawne w codziennym życiu.

11. Stwarzanie możliwości udziału w działaniach kulturalnych i rozwijania swoich pasji przez osoby niepełnosprawne.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Realizacja programów z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia.
2. Promocja zdrowego i aktywnego trybu życia poprzez akcje i kampanie informacyjne.
3. Czynne uczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach dotyczących profilaktyki i ochrony zdrowia.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2016- 2023

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Starosta Powiatu, Instytucje Pomocy Społecznej z terenu powiatu parczewskiego, Szpitale i placówki ochrony zdrowia.

PARTNERZY

Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy i integracji społecznej i zdrowia, PFRON, Powiatowy Urząd Pracy w Parczewie.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, Fundusz Pracy, inne programy, organizacje pozarządowe, fundusze PFRON.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba osób korzystających z klubu seniora,
- liczba nowopowstałych i istniejących objętych wsparciem klubów seniora
- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych,
- liczba osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej które skorzystały ze wsparcia powiatowego urzędu pracy

- liczba projektów skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych
- liczba programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia
- liczba kampanii prozdrowotnych

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 4

Przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom i przemocy w rodzinie na terenie powiatu parczewskiego w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

CELE OPERACYJNE

1. Wsparcie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.
2. Stworzenie systemu pomocy interdyscyplinarnej dla osób dotkniętych uzależnieniami i przemocą w rodzinie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1- 2

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemem uzależnień i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego.
3. Zintensyfikowanie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie.
4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Zintensyfikowanie działalności zespołów interdyscyplinarnych ds. przemocy w rodzinie działających w gminach z terenu powiatu parczewskiego

6. Kierowanie, w razie potrzeby, sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.

7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemem uzależnień i przemocy w rodzinie.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2016- 2023

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Starosta Powiatu, Instytucje pomocy społecznej, powiat, Policja.

PARTNERZY

SP ZOZ, organizacje pozarządowe, PARPA, Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna, szkoły, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu uzależnień i przemocy w rodzinie
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołów interdyscyplinarnych
- liczba sprawców przemocy w rodzinie skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych
- liczba założonych i prowadzonych Niebieskich Kart
- liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na przemoc
- liczba osób uzależnionych od alkoholu stosujących przemoc które skorzystały z pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu

- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie skierowanych na badania biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 5

Rozwój i promocja kapitału społecznego i ludzkiego w horyzoncie czasowym 2016- 2023.

CELE OPERACYJNE

1. Doskonalenie kadr instytucji i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Aktywizacja społeczności lokalnej.
3. Promocja i rozwój przedsiębiorczości społecznej (ekonomii społecznej).

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Kontynuowanie działania w zakresie ustawicznego kształcenia kadr.
2. Zatrudnianie asystentów rodziny.
3. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w powiecie poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.
4. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu, jakości świadczonej pomocy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Kontynuowanie realizacji zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
2. Inicjowanie w powiecie działalności nowych organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej.
3. Realizacja działań i projektów na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej.
4. Zwiększenie dostępności informacji o sektorze pozarządowym działającym w powiecie.
5. Zachęcanie mieszkańców powiatu do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych oraz wspieranie inicjatyw społecznych.
6. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Organizacja kampanii promocyjno- informacyjnych dotyczących ekonomii społecznej.
2. Propagowanie idei przedsiębiorczości społecznej wśród mieszkańców powiatu.
3. Realizacji projektów z zakresu ekonomii społecznej na terenie powiatu parczewskiego.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2016- 2023

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Starosta Parczewski, Instytucje pomocy społecznej

PARTNERZY

ROPS w Lublinie, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, instytucje wspierania otoczenia sektora ekonomii społecznej,

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze

strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba organizacji pozarządowych wspieranych przez samorząd powiatu
- liczba kampanii promocyjno- informacyjnych dotyczących ekonomii społecznej

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

2. Monitoring i ewaluacja wdrażania strategii

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 - 2023 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez Zespół ds. Zarządzania i Aktualizacji Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół ds. ewaluacji zostanie powołany przez samorząd powiatu, a w jego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących Strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy PCPR w Parczewie oraz jednostek mu podległych.

Zespół dokona ocen poziomu wdrożenia zapisów strategicznych raz na rok. Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców powiatu oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji Strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

Metody jakie zostaną wykorzystane do monitoringu i ewaluacji Strategii to:

- gromadzenie danych
- prowadzenie dokumentacji fotograficznej
- badania ankietowe
- analiza danych statystycznych
- analiza porównawcza
- wywiady
- obserwacje

3. Konsultacje społeczne

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2023 poddana została konsultacjom społecznym, które pozwoliły na zbudowanie wzajemnego zaufania i zrozumienia przy realizacji działań wynikających ze Strategii. Zachowana została zasada partnerstwa, która wyraża się w przyznaniu równego prawa do wyrażenia głosu i zaprezentowania opinii dotyczących celów i działań określonych w projekcie Strategii. Naszym celem było zebranie możliwie szerokiego i reprezentatywnego spektrum opinii na temat projektu.

Autorzy Strategii przy jej konsultacji przyjęli klasyczny model drabiny partycypacji zgodnie z którym odbywała się ona na trzech poziomach tj.:

- informowanie – poinformowanie społeczności lokalnej o działaniach i zamierzeniach w zawiązku z tworzeniem nowego dokumentu strategicznego

- konsultowanie – na tym poziomie władze publiczne przed podjęciem decyzji zasięgają opinii społeczeństwa. Ich stanowisko konfrontowane jest z opinią publiczną i może pod jej wpływem ulec modyfikacji
- współdecydowanie – zaproszenie przedstawicieli różnych grup społecznych do wspólnego podejmowania decyzji. Założeniem tego modelu jest partnerskie wypracowanie wspólnego stanowiska.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim została uspołeczniona w następujący sposób:

- poinformowanie społeczności lokalnej o tym co robimy i co zamierzamy robić
- uzyskanie informacji o potrzebach, punktach widzenia, preferencjach ludności
- uzyskanie akceptacji, przyjęcie naszego rozwiązania za swoje przez możliwie wiele osób
- udział mieszkańców lub reprezentantów różnych środowisk w opracowaniu planu

W ramach procesu uspołecznienia Strategii odbyły się dwa warsztaty robocze (w czerwcu i wrześniu 2015 roku) z udziałem społeczności lokalnej i przedstawicieli różnych grup społecznych z terenu powiatu przy których udziale dokonano diagnozy problemów społecznych, zrobiono analizę SWOT, określono misję i wizję dla powiatu oraz wyznaczono cele, działania i harmonogram a także wskaźniki podlegające monitorowaniu i ewaluacji. Ponadto po opracowaniu projektu Strategii została ona zamieszczona na stronie internetowej PCPR w Parczewie celem dalszych konsultacji dokumentu przez zainteresowane osoby i instytucje.

V UWAGI KOŃCOWE

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Parczewskim na lata 2016 – 2023 jest kontynuacją realizacji Strategii na lata 2008 - 2015. Stanowi jednak bardziej kompleksową analizę sytuacji Powiatu Parczewskiego w aspekcie polityki społecznej. Strategia precyzuje zadania samorządu powiatowego w zakresie problemów społecznych i nakreśla pożądane kierunki ich działania. Jako wieloletni dokument planistyczny, będzie wymagała uszczegółowienia i precyzowania w trakcie okresu wdrożeniowego. Zakłada realizację wielu powiązanych ze sobą działań. Niektóre z nich mogą być jednak wykonywane niezależnie, ale wszystkie stanowią zwartą konstrukcję głównego

celu, jakim jest zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia społecznego zapobiegającego wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych.

Skuteczność realizacji Strategii uzależniona będzie od wielu czynników a przede wszystkim od zaangażowania administracji samorządowej, współdziałania instytucji i organizacji pozarządowych działających na lokalnym terenie oraz wielkości pozyskanych środków.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest szansą na optymalne wykorzystanie potencjału wszystkich partnerów polityki społecznej. To szansa na uruchomienie procesów aktywizacji społeczności lokalnej, to wreszcie możliwość powołania lokalnych koalicji, porozumień na rzecz realizacji konkretnych projektów i programów społecznych.

Wykorzystanie tej szansy leży głównie po stronie samorządu, który może włączyć organizacje społeczne do współdziałania.

Przedstawione w Strategii działania są niezbędne do zbudowania podstaw zintegrowanego systemu wsparcia społecznego, rozwoju mieszkańców powiatu oraz zapobiegania marginalizacji i wykluczeniu, a w perspektywie do realizacji misji Powiatu Parczewskiego.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w powiecie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów Strategii.

VI SPIS RYCIN I TABEL

Spis Rycin

Ryc. 1 Powiat Parczewski.

Ryc. 2 Powiat Parczewski.

Spis Tabel

Tabela 1. Struktura ludności w powiecie na koniec 2014 roku

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności powiatu w latach 2012 – 2014

Tabela 3. Ruch naturalny ludności powiatu w latach 2012 – 2014

Tabela 4. Ruch migracyjny ludności powiatu w latach 2012 – 2014

Tabela 5. Bezrobotni w powiecie według płci w latach 2012 - 2014

Tabela 6. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014

Tabela 7. Struktura bezrobocia w powiecie na koniec 2014 roku

Tabela 8. Bezrobotni według wykształcenia w powiecie parczewskim na koniec 2014 roku

Tabela 9. Kultura fizyczna, sport i rekreacja w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012 i 2014

Tabela 10. Wykaz placówek służby zdrowia zapewniających podstawową opiekę zdrowotną

Tabela 11. Wybrane wskaźniki z działalności SPZOZ w Parczewie w latach 2012-2014

Tabela 12. Najczęściej ujawniane i popełniane wykroczenia

Tabela 13. Zdarzenia drogowe na terenie poszczególnych gmin

Tabela 14. Środki finansowe wydatkowane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2012-2014

Tabela 15. Beneficjenci pomocy społecznej w gminach powiatu w latach 2012-2014

Tabela 16. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014

Tabela 17. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2012 - 2014

Tabela 18. Ilość osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014

Tabela 19. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Tabela 20. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012-2014

Tabela 21. Wykaz działalności zespołów interdyscyplinarnych w gminach powiatu parczewskiego w latach 2012- 2013

Tabela 22. Dane Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Tabela 23. Interwencje domowe i ujawniona przemoc domowa w poszczególnych gminach

Tabela 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie gmin powiatu parczewskiego.

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura powierzchni powiatu.

Wykres 2. Wykształcenie ludności powiatu parczewskiego.

Wykres 3. Liczba dzieci w przedszkolach.

Wykres 4. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.

Wykres 5. Wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych, udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu.

Wykres 6. Wskaźnik komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych. Udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu.

VII ZAŁĄCZNIK

1. Załącznik nr 1

2. Załącznik nr 2